

Diario de Castellón nº 1 15 Maig 1925

un porta dia de setmana fins el

- Encomençar - 15-V-1925 p. 1ª Carles Salvador N.º 1
Marián Aguiló - 17-V-1925 p. 3ª Carles Salvador N.º 3
Jocs Florals - 19-V-1925 p. 1 - n.º 4
Cançons de Maig - 21-V-1925 p. 1 n.º 5
La finor d'Engru d'Ors - 24-V-1925
Retornar a l'estamunya - Dimarts 26-V-1925 p. 1 - n.º 10
La enhorabona - 29-V-1925
Conversa - Dissabte 6-VI-1925 p. 2 - n.º 20
Les troballes - Dimecres 7-VI-1925 p. 1 - n.º 21
La il·lusió del Pol - Dimarts 9-VI-1925 p. 1 - n.º 22
Romanticisme - Dimarts 16-VI-1925 p. 1 - n.º 28
De la educació Dimecres 17-VI-1925 p. 1 - n.º 29
Glosa sense títol - Dijous 18-VI-1925 p. 1 - 30
Temes estivals - Divendres 19-VI-1925 p. 1 - 31
Per una publicació valenciana - Dissabte 20-VI-1925 p. 1
El cas de Tunis - Dimecres 21-VI-1925 p. 3 - 32
El Pen Club - Dimarts 23-VI-1925 p. 1 - 34
El goig d'escriure - Dimecres 24-VI-1925 p. 1 - 35
Sobre regionalisme I - Dijous 25-VI-1925 p. 2 - 36
Sobre regionalisme II i últim - Divendres 26-VI-1925 p. 2 - 37
A l'entorn de Belmonte - Dissabte 27-VI-1925 p. 2 - 38
Els furgaders - Dimecres 28-VI-1925 p. 2 - 39
Els nous camins - Dimecres 1-VII-1925 p. 2 - 41
Els amics que cantaven - Divendres 3-VII-1925 p. 2 - 43
Nadadors - Dissabte 4-VII-1925 p. 2 - 44
Els cabells curts creixeran - Dimarts 7-VII-1925 p. 2 - 46
Els reactius de la sang - Dimarts 14-VII-1925 p. 2 - 51
En Zamora Porter - Dimecres 15-VII-1925 p. 1 - 52
Una altra Societat - Dijous 16-VII-1925 p. 1 - 53

He d'escriure Núm. X

- M'n dibuixant - Dimecres 17-VII-1925 p.2 - 54
 Adsuara - Dissabte 18-VII-1925 p.1 - 55
 Fetxes endarrerides - Dimecres 19-VII-1925 p.2 - 56
 Aclarint les coses - Dimarts 21-VII-1925 p.2 - 57
 Per al centenari de Felipe II - Dimecres 22-VII-1925 p.1 - 58
 Els pronunciaments lusos - Dissabte 25-VII-1925 p.2 - 61
 "Elegies" - Dimecres 29-VII-1925 p.1 - 64
 "Exode" - Dimecres 31-VII-1925 p.2 - 66
 Els Jocs Florals, encara - Dimecres 2-VIII-1925 p.2 - 68
 El meu credo - Dijous 6-VIII-1925 p.5 - 71
 Conversa amical amb En Jaetà Huguet I - Dimecres 7-VIII-1925 p.2 - 72
 Conversa amical amb En Jaetà Huguet II - Dissabte 8-VIII-1925 p.2 - 73
 Conversa amical amb En Jaetà Huguet III: últim - Dimecres 9-VIII-25 p.2 - 74
 La tasca de no fer res - Dijous 13-VIII-1925 p.5 - 77
 Homenatge al poeta Artola - Dimarts 18-VIII-1925 p.1 - 81
 L'Himne de la Región - Dijous 20-VIII-1925 p.12 - 83
 Les manies - Dimecres 21-VIII-1925 p.8 - 84
 L'onada de calor - Dimarts 25-VIII-1925 p.8 - 87
 Meteorologia - Dimecres 26-VIII-1925 p.8 - 88
 De la voluntat - Dijous 27-Agost-1925 p.8 - 89
 Comparacions - Dimecres 28-VIII-1925 p.8 - 90
 Els noms propis - Dimarts 1-IX-1925 p.1 - 93
 De la exaltació del sentiment - Dimecres 2-IX-1925 p.10 - 94
 Escriptors de valència - Dimecres 13-IX-1925 p.1 - 104
 Apertura de classes - Dimecres 16-IX-1925 p.1 - 106
 L'Exposició de París - Dimecres 18-IX-1925 p.10 - 108
 Leon Bloy - Dimarts 22-IX-1925 p.1 - 111
 Mètodes educatius - Dijous 24-IX-1925 p.5 - 113
 Leo Fall - Dimecres 25-IX-1925 p.1 - 114
 Zamora rumbista - Dissabte 26-IX-1925 p.1 - 115
 L'Argentina i la fruita - Dimecres 30-IX-1925 p.6 - 118

63
63

Aigua, falta - Dijous 8-X-1925 p.1 - 125

A. R. F. - Dimecres 9-X-1925 p.1 - 126

Periodisme - Dijous 3-XII-1925 p.9 - N. 173

La tasca de no fer res - dijous 24-XII-1925 - p.5 N. 173
Ei la matèria del 13 d'agost

La pan és completa - Dimecres 6-1-1926 p.11 m. 201

Els innocents - Dimecres 8-1-1926 p.1 m. 202

Tirant lo Blanc - Dimecres 13-1-1926 p.10 m. 206

Teatre valencià - Dimecres 15-1-1926 p.3 m. 208

Copiar el programa del teatre

La realitat - Dimecres 20-1-1926 p.10 m. 212

Enquesta - Dijous 21-1-1926 p.10 - m. 213

Qui descobri l'Europa? - Dimecres 24-1-1926 p.10 N. 214

Directius morals - Dimecres 26-1-1926 p.6 N. 217

"Sanxó Carrasco" - Dimecres 2-11-1926 p.3 N. 22

Elogi de la censura - Dissabte 13-III-1926 p.8 N. 23

En Gaetà Huguet - Dijous 2-XII-1926 p.8 N. 47

1928 Any IV

Recomana els llibres "Parlamentari a les Corts Catalanes" i "La disputa de l'aire"

818 - Glossari de les estacions de l'any - Dimecres 1-I-1928 p.1

1037 De la finestra estant ^{Noticiari per C.S.} - Dimecres 16 Setembre 1928 p.8

1039 D'on és fill Ribalta? - Dimecres 19 Setembre 1928 p.1 ← 19

1042 L'intercanvi intel·lectual - Dissabte 22 Setembre 1928 p.1

1048 Setembre escolar ^{Noticiari per C.S.} - Dissabte 29 Setembre 1928 p.8

Per unes notes d'humorisme fet a Constança Schombert estudiant en personalitat del fundador de La R. Renat

~~al N. 137 16 Octubre~~

~~Començar al 292 - 27 Abril del 1926~~

" 470 - 24 Setembre "

" 688 - 3 Agost 1927

" 882 - 16 Març 1928

" 1071 - 26 Octubre 1928

GLOSARI

Enrecomençar

Torna, amics de les lletres valencianes, el «Glosari» que ja tants mesos no he pogut escriure quotidianament per causes involuntaries. Torna una mica envellit, amb més coneiximent de les coses terrenals. Ha passat el temps i ell ha fet més humà el pensament. L'història ha posat un migriure irònic al llavis inmaterialis d'aquell «Glosari» hieràtic encarcerat, seriós, massa seriós.

Potser ara, aquell estil d'escriure no fora el més apropiat car fent companyia al temps passat, ha passat pel món que viu, com un llampec, una il·lusió fonètica i ha deixat una ombra a contracolor que riu y es moja...

Es la nova forma, es el el nou estil? Potser; pero diria's, materialitzant, que es un ninot guinyolesc qui ha començat a riure sense pietat.

Jo podria creure que ni es ombra ni es ninot sino la musa novella de la meua vida de propagandista que ve dictant-me un posat nou, rialler, d'una sabor agre dolça.

Mes jo, per dominar-me la voluntat que dictaren aquelles gloses apassionades, no haig de fer sempre el somris franc, sino que me embolcallaré amb l'esperit de la mestressa de meua vida nova.

I per a que la prosa valenciana que he d'escriure siga ben fresca i ben sincera he arraconat tota disfressa, fins aquella de la rúbrica i me presento tal com soc per a que me senyalen sense dificultat; amb el meu nom de pila, els amics i els que poden ser els meus amics.

En recomençar la tasca, vaja una salutació coral als meus lectors i als amics de les lletres valencianes.

CARLES SALVADOR

Diario de Castellón
15 maig 1925
Nº 1

17 Mayo 1925

GLOSARI

MARIÁN AGUILÓ

Mallorquí ell de naixença—16 de maig de 1825; per ço se celebra i celebros el centenari—catalá ell per la llengua i per la literatura; iniciador ell de Llorente i de Querol, els poetes valencians de la nostra Renaixença.

Marian Aguiló fon un romàntic i tan la seua vida com la seua mort romàntiques foren. Fon el primer folk-lorista de la nostra llengua, visitador dels racons catalans abans que corregués cap carril a la península. Somniá Rosselló, Catalunya, València, i Mallorques, tot alhora. Doná conéixer Ramón Lull. Publicá cançons populars, poesies originals i feu replega de material filològic, el que avui edita l' Institut d' Estudis Catalans. I diríem molta més tasca de l' Aguiló si ferem, ara, un inventari de les seves obres.

Després de haver fet una mena de presentació tot i honorar-lo en farem una altra, narrant una anécdota.

Discussien l' Aguiló i l' escriptor reussenc Rubió i Lluch i aquest, al més càlid de la discussió li soltà una paraula en tó d' entadat, disposat a totes i fent cara de valent. L' Aguiló s' extranyá d' aquell mot i pregá, el seu aleshores contrincat, que repetís la mateixa frase. En Rubió i Lluch s' ho prengué en só bèl·lic i repetí la paraula sil·labejant-la i a punt de defensar la seua tesi de qualsevol manera.

Marian Aguiló amb el rostre seré va dir:

—Está be; no la coneixia.

I traent el llapis i la llibreta de la butxaca anotá en la llista dels mots poc coneguts, aquell del seu disputador.

Beneíts el homes que en un moment donat s' obliden del que són fonent-se el seu esperit en la tasca, noble, que els ha robat el cor.

Així era l' Aguiló, mallorquí, catalá, que recordem en l' aniversari del seu naiximent.

CARLES SALVADOR.

JOCES FLORALS

Ja té anunciats «Lo Rat Penat» de València els seus Jocs Florals. Si no dugués la fetxa 1925 diria's que és el Cartell de l'any 1900, o encara del segle passat. Continua la estantissa Societat admetent les poesies festives entre els temes de la casa. Es molt graciós aixó de la poesia festiva perque permet que un xicot de bon humor escrivint tres composicions de versos dialogáts, amb xistos i «retrúecanos» muñose quistes, amb parauleria de dona de mercat o d'home de taberna, se guanye el títul de Mestre en Gai Saber. Certament aqueixe Mestragé no honrará mai cap escriptor, com és demostrat ja en algú senyor qui pot ensenyar la Cigala d'or al trau de la solapa sense que per aixé ningú no el tinga per poeta o per cosa semblant.

Peró no és aqueixe el mal més gros que patix la en... ana. D'entre els més cabdals vullc nomenar ara, un tan sols; el... a la Flor Natural dels altres, dia vindrá en que en parlarem com cal.

En aquesta classe de concursos literaris en els quals el seus organitzadors se estimen una mica, el premi de la Flor Natural se dona a la millor composició poética que es presente, tracte de l'assumpte que vullgue. Si té poesia, ritme i té sentit comú, la composició es premiada. A «Lo Rat Penat» la condició principal és la que solen admetre als pobles rurals en semblants casos: que s'en parle de la Reina de la Festa i prou! Pareix que la festa se fassa per mostrar al món la bellesa d'una jove agraciada. I no; la festa és per la Nostra Senyora la Poesia Valenciana i per res més. Tot el demás són flors que exornen o no la festa, però flocs que a l'ltre dia s'han de perdre entre els mil encisos que els valencians guarden a cada calaix de roba apreciada.

Ja podrien renovar-se eixos senyors de «Lo Rat Penat». La festa aniria igual de brillantor; de joves que vullguessen fer de Reina en trobarien a dotsenes, com ara; de poetas a premiar s'en presentarien tal volta més i la Poesia Valenciana augmentaria en valor i en consideració.

Ja sé que si algú senyor, lector meu, porta aqueste escrit a «Lo Rat Penat» i allí es prenen la moléstia de llegir-lo, no en faran gens de cas; els Jocs Florals d'enguany serán iguals als de 1900 amb l'única diferéncia de la fetxa posada al peu del Cartell.

Peró si ells ho volen aixina, qué li hem de fer!

En Teodor Llorente contestant als joves que demanaven la renovació d'aires de «Lo Rat Penat» va contestar: Es una mómia; impossíbil de donar-li vida.

I Llorente morí la mómia continua apergaminada.

CARLES SALVADOR.

Cançons de Maig

*Tinc aprop de casa un arbre, i en ell penjat, un niu de rossinyols.
Tiuhu, tiuhu, tiuhu, tiuhu,
Sxp, tiú, tocuá.*

Així comença, timidament.

Després seguix, animat:

Tió tió, tió, tió tió. tió.

Cuhutiú, cuhutiú, cuhutiú,

Tscuo, tscuo, tscuo, tscuo,

Tsii, tsí, tsii, tsí.

I entrant ja en melodia.

Dlo, dlo, dlo, dlo, dlo.

Cuihú, trrrrrtz.

Lu, lu, lu, li, li, li, li.

I ja som en plena conço de maig, sensual, sota la claror crepuscular, rossada com la carn, que el sol de ponent envia.

Ni la veu humana, ni el to dulcíssim de l'aigua, ni el legendari xiular de Barbarossa se li poden comparar.

Quins refilets que fa aquest animaló refugiat a un arbre de l'aspra muntanya.

Cada matí, cada tarda, cada nit, en oir-lo cantar pense en les invencions dels homes per produir aparells musicals, i emocionar artísticament, i encara en les veus de la Natura.

I preferixc un quart d'hora de rossinyol a una secció de Chopin i preferixc el paisatge cantellut del Maestrat a la vellutada tebior d'una sala d'audicions.

Ací, sota la volta del cel blavíssim del dia o sota la celestia de les estrelles, les notes del rossinyols són l'espírit de l'ard en rebeldia, lluny de tota pauta i són el clam que ens recorda que som lliberts per la voluntat de Deu, i, per la mateixa voluntat, amics de tota harmonia.

CARLES SALVADOR

GLOSARI

La finor d' Eugeni d' Ors

Quan Eugeni d' Ors era Xenius era El Guaita la seua sensibilitat el portava a demanar als editors de les publicacions en que intervinia el màxim esforç contra les errades d' impremta. Recorde's sinó els «Minerva» i el «Quaderns d' Estudi» tan ben presentats i amb tan escases, per no dir nubles errades.

Ara que Xenius solament és Euxeni d' Ors col·laborador de «Nuevo Mundo» deixa reproduir els seus escrits de Prensa Gráfica amb aquell seguit d' errades com són totes les a preposicions accentuades perquè la casa que edita «La Esfera» no ha reformat encara el que la «Real Academia de la Lengua Española» considera anticuat i fora les normals normes ortogràfiques de l' idioma oficial.

Já fa anys que aquesta entitat disposa que les a preposicions foren escrites a y no á (amb accent). Però Prensa Gráfica potser té un criteri a la R. A. o es fa la boba davant l' autoritat lingüística espanyola. I el senyor Eugeni d' Ors s'empara els érrors com si fossen bresques, tot perquè no viuen en bona harmonia Catalunya i ell.

Ai, Senyor, aquells temps del Seminari de Filologia! Ai, aquells temps en que «un poble bell com una nau, arribava a les plaxes de la normal civilització»!

Els temps canvien i els homes també i fins la sensibilitat d' estela pot perdre 's.

Algú potser diga que un accent és poca cosa per a Xenius. No, no ho cregau! Si que té importància perquè Eugeni d' Ors cada dia accentua més la tòbia contra Teresa la Ben Plantada, la estimada de la seua joventut.

I, dixeu-me-ho dir de qualsevol manera, l' accent és l' accent.

Carles Salvador

Retornar a l'estamunya

Hi ha pocs pelegrins ara amb el vestuari clàssic del pelegrí, qui anava a Roma o Terra Santa a peu en compliment d'un vot o de penitència.

El que m'interessa avui és el vestit que el trobe apropiat per córrer món i que el trobe a ialtar ja. M'agrada que un home tinga una missió important i que porte una indumentària apropiada a la missió i diferenciada, quan més millor, dels mortals que no tem més que menjar i beure... i encara!

Aquella estamunya dels anacoretetes amb les sandàlies, la corda d'espart cenyida a la cintura, el cabell i la barba de longues dimensions, escau als que retirats del món viuen al desert i als que procuren redimir els mortals.

Aquella impressió d'austeritat que dona l'estamunya!

Es un vestit tan adequat per aquelles que senten inclinacions heroiques de desvetllar l'humanitat i salvar-la, que no comprenc com un home se instal·le redemptor sense la corda d'espart i l'hàbit d'estamunya. No dic la creu perquè la creu ja li la portaran els enemics.

No és que siga jo partidari que cada estament, cada professió, cada ofici tinga el seu tratje especial, no; ni tan sols soc dels que creuen que el distintiu a la solapa és de bon gust. Seria tan ridícul que els Mestres portassem una llanterna indicant que il·luminem les intel·ligències infantils! Jo sols demano la distinció als grans homes, aquells la missió dels quals és verament important.

No obstant trobe enraonat que una jove enamorada exorne el seu pit amb flors; que un client de cabaret —cabaret, taverna elegant— fume cigarretes d'Egipte; i així també trobe de raó que el que professes la redempció prenga l'estamunya, la corda d'espart i que predique.

Jo, me'l creuria.

Dimarts 26-V-1925 p.1

29 Mayo 1925.

GLOSARI

La enhorabona

Quan anunciaven l'aparició d'este diari vaig pregar a les animes per-a que la Direcció tingués en compte no publicar els versos en els que l'autor fa l'amor a la estimada i que regularment solen titular-se «A unos ojos azules» o «Tus cabellos negros».

Van passant els dies i la Direcció, que ja deu tindre set arrobes de paper escrit per col·laboradors espontanis, enamorats i poetes, no ha donat a conèixer ni una sola composició.

L'ensorabona! Ah, i que passe tota la vida sense que el diari servixca de correu entre l'enamorat i l'enamorada.

Els enamorats, ficats dins el capell dels seus somnis daurats, apleguen a creure que les cuites llurs poden interessar el món sencer i no pensen que ells, igual que tots els mortals que han patit la mateixa xarrampionada, escriuen semblants ximpleries i imbecilitats que els altres ja saben de memòria.

Les paraules a l'estimada no interessan sino a l'estimada mateixa i no en tots els casos.

El públic, el gran públic, fa broma de la paraula de l'enamorat que, inconscient, les dona a conèixer.

Valdria més que els plors, les alegries, els dubtes, els càntics, tota la forma de versos foren guardats amb pany i clau per si el dia de demà buscassen un Leopardi, o un Rubén Darío el trobassen intacte com una troballa arqueològica.

CARLES SALVADOR.

29-V-1925

Conversa

Professor. — Si me dius el que lliges te diré el que eres.

Amic. — No llix, ara, sino escric.

Professor. — Bé; dis-me el que lliges fa un any.

Amic. — L'any passat també escribia. No es que ja en sàpia prou de coses, però tinc llegit el suficient per a ser un escriptor.

Professor. — Me interessa saber el que has llegit. Estic fent un estudi psicològic i ara busque material. Te he trobat i aprofite la ocasió prosegnint la meua tasca.

Amic. — Bé, home, bé. No calia tanta explicació. I voleu saber de novel·les, o de versos, o de viatges, o de teatre.....?

Professor. — De tot. Per exemple: Quina novel·la has llegit més agust: Contesta!

Amic. — Són tantes! Jo us diria la veritat, però m'agafa vergonya. Si mentixc, la meua opinió no serà hàbil per al vostre estudi. Vós no havíeu de preguntar als escriptors. Nosaltres som uns homes parcials, naturalment, en favor dels propis escrits.

Professor. — Així, el que mes t'ha agradat ha segut la teua novel·la última?

Amic. — Si senyor, encara que debia callar-ho.

Professor. — Está bé. Ho tindrè en compter.

Amic. — I quina conseqüència, en trau d'aixó?

Professor. — No cap conseqüència, amic meu. No més trac una deplorable convicció: la de que a tots els escriptors els passa igual que a tu. Ja ho vorem en publicar el meu llibre.

Amic. — Ja el llegiré perque serà interessant.

Professor. — Interessant? Serà l'exit més sorollós de l'any.

Amic. — Puix no oblideu de inclur al llibre la vostra opinió que servirà, si més no, per corroborar la vostra fessi.

CARLES SALVADOR.

GLOSARI

Les troballes

Jo tinc damunt la taula i a la dreta del tinter unes petites troballes que són per a mi símbols de fe i de treball. Les dues són de la lunyana època de l'iberisme prehistòric que tant se estudia.

Un sílex i una terrissa. A la terrissa, per no sé quina cardinal necessitat de l'ànima, li he creat una llegenda per la que este trosset d'obra és un cor per servir d'amulet, penjat-se al coll com una pater-neta; com un escapulari.

El sílex és, sencillament, una cina per a rascar.

Aquestos objectes els he trobat a una encinglerada població ibèrica del Maestrat on no és gens difícil haure terrissa però on costa fatiga l'escalar els cims muntanyosos.

I d'allavores que aquestes troballes sembla que 'm diguen: treballa i creu! I jo escolte la veu, i tinc fe en el pervindre que ha d'aplegar somrient i clar i seré com l'alba matinera,

Que hi haurá canvis, daltabaixos, insospitades variacions!.. i que? Aplegará un dia que per tenir un estudiós damunt la seua taula de treball un vas pintat, o un collaret o una petita imatge religiosa es podrà dir de l'estètica d'avui com nosaltres davant d'una fíbula podem dir l'estètica prehistòria.

I el viure en el futur és una aspiració humana. Treballem i tingam fe en el pervindre.

CARLES SALVADOR.

Siumenge 7-VI-1925 p.1

GLOSARI

La il·lusió del Pol

Aquelles terres àlgides del Pol Nord cóm són la il·lusió d' alguns homes. Aplegar allí, fer unes hores, o uns minuts d' estudi i retornar.

Veus ací tot el perquè de llargs anys de preparació científica, d' acomodació de material, d' ensajos, d' entusiasme. I per fi l' abandó de la família, dels amics, dels llibres i el perill de la mort. Quína voluntat més extraordinària, quína vocació mes reeixida!

Jo, a l' anunci d' una nova expedició al Pol, no puc menys de pronunciar un Pare Nostre fervorosament perquè l' home que la capitaneja pugui aplegar-hi i estudiar i pugui veure satisfets tots els seus anhels científics que de tan humans com són me esquinen el cor.

Quántes tentatives per arribar al Pol!

Amundsen ho ha intentat ara en aeroplà. Començada la última etapa ja no s' ha sabut res més d' ell, fins el dia en que escric. Jo en faig càrrec de les angúnies per no morir, per deixar a l' humanitat una explicació de les observacions fetes.

Qué gran és aixó! Quína quantitat de bonhomia; de saviduria, de estoïcisme no és menester per fer un viatge al Pol, a les terres àlgides del qual no hi ha uns amics que preparen una bona acollida, unes mans aplaudidores, uns llavis sonrients, uns ramells de flors, alguna cosa talaguera, que fassa amable la acollida!

Si qué s' igualen els nostres viatges que ja comencen quan escrim «exireu a l' estació el dia tal, a tal tren, que porte un maletí i un guardapols!»

CARLES SALVADOR.

Dimarts 9-VI-1925 p. 1

Romanticisme

El redactor encarregat de posar títuls als telegrams d' este diari está demostrant, inconscientment potser, que és un literat. Per això redacta que no encaixen massa al text de les notícies. Altres vegades amb el títul ne tenim prou i ja no llegim el fons.

Ha seguit una gran adquisició la del tal redactor i per a satisfacció de l' anònim company diem al lector que si Luca de Tena el descobris el portaria al seu diari madrileny que, no obstant els anys de vida que té, se troba en l' a b c dins el periodisme espanyol i ignora moltes lletres de les beceroles.

Aquest company dels títuls, il·lustre ja dins el gènere que cultiva, eus feia saber que era un romàntic l' home de 71 anys que es pegava un tret bo i declarant que no podia resistir la pèrdua, la morí de la seua esposa.

Suposant veritat la manifestació d' eixe vell, no és admisible que siga un romàntic per el fet del suïcidi. Era un literat? No eus ho diuen. Era partidari de la literatura romàntica? Tampoc eus ho diuen. No hi ha més que la covardia de disparar. Com rediantre es coneix que era un romàntic?

Solsment es podria admítr per la part novelesca que té el suïcidi, ben escasa per cert, en el cas present. Però si a tot el novelesc diguessem romàntic on anírem a parar? Diríem romàntic l' estafador, el que assassina per robar, el que degolla la dona i els fills en un accés de follia? Ningú no s' atreviria, no obstant tenir diversos caires novelescos.

No, no; romàntic és el lliterat qui escriu conforme les normes del romanticisme i les seues obres romàniques son.

«Figaro», un romàntic per el que escrigué, no per la seua mort.

Aquelles qui ensomien i contemplen la lluna pàl·lida, i torcen el coll com la Bertini ho feia no són romàniques sinó persones que baden. I el romàntic no bada, que escriu del que observa o del que passa en el seu petit món interior.

CARLES SALVADOR.

Dimarts 16-VI-1925 p. 1

GLOSARI

De la educació

Jo era un estudiant d'aula i acudia a les festes de barriada una mica vergonyós d'haver abandonat els llibres. En una d'elles me vaig topar Carmelo Roda, eixe artista rudimentari que sap exornar carrers, bastir falles josefines i carros de falles de flors, portador d'un fill seu pres de la mà, entusiasmant-lo als espetecs de la traca i a l'espurnejar del castell de focs d'artificis.

Veus ací—vaig dir-me—una lliçó pràctica de educació valencianerista.

Jo no sé dir si Carmelo Roda, tan conegut a Castelló com a València, haurà recixit amb el seu art a base de colorines en paper, tela, flors i fullaraca; però sí que sé dir que és un enamorat de les festes de carrer i un educador pràctic del sentiment primitivista i rural que el mou i el conmov, perquè allà on hi ha uns gallarets, uest arcs, una enramada de murtra olorosa, sensual, allà el trobareu sudorós, arborat, el front ample al cel, la xalina al vent—una banderola més que li fa?—dirigint la feina, retocant-la, terminant-la.

I si el seu fill no és al seu costat, jo me'l imagine seguint son pare, educador del sentiment festiu del més tradicional valencianerisme cursi i poca-solia.

CARLES SALVADOR.

Dimenres 17-VI-1925 p. 1

GLOSARI

Glosa sense títul

Són de tots sabudes les ordres donades per Mussolini contra les organitzacions secretes italianes entre les quals es troba la maçoneria. Sembla extrany aquest colp e les Lògies ja que el «Duce» rebé d' elles el primer ajut. Sembla extrany si no fos per el concepte que de la Nació té el Gran Orient Italiá.

Vejau unes paraules que es lliguen en el manifest que aquest Orient ha publicat en «Roma» buillettí maçònic:

«Inspirant-se en aquesta política nacional,—es referix a la del Ressorgiment— es recrutaren a les Lògies els primers fidels i els primers combatents del feixisme italiá dels combatents. Entre ells es contaven els ardits, els tenaços, els organitzadors, els qui, contra el Wilsonisme i el nitisme, van lluitar amb Gabriele d' Annunzio i Benito Mussolini. Amb nosaltres proclamem una vegada més l' antiga i gloriosa divisa maçònica: «Independéncia, unitat i fraternitat. Fem sempre política nacional i farem maçoneria pura, car aquesta no ha estat mai una política de partit, perquè la nació no és un partit.»

Aixó de que «la nació no és un partit» és el pont que haurá molestat el Primer Italiá, que la maçoneria, com a tal, no el deu desveïllar massa. Han segut bons amics, se deun favors, han conveixcut i fins i tot són dos bons imperialistes.

Peró la definició de Nació, entre ells, com entre homes d' altres latituds i longituds, els fan desavindre.

Cóm ha de ser! Ja és un castic, aixó de renyir per les definicions!

CARLES SALVADOR.

Dijous 18-VI-1925 p-1

Temes estivals

Cada any, en vindre l' estiu, esperem els dos temes estivals de consuetud: l' onada de calor i l' animal marí, monstre audaciós, que persegueix els navegants o les belles dames que se banyen a les platges aristocràtiques.

L' onada de calor que segons els diaris començà als Estats Units, com sempre, suposem amb el permís dels periodistes que saben respectar el costum, ha aplegat a Barcelona qui té l' exclusiva en molts negocis d' importació; i, segurament, per no trencar la tradició, dins d' unes setmanes l' onada de calor estarà a l' alcançe de totes les redaccions ibèriques que en faran un bon us de la novetat i eus donaran a saber que fa una calor insoportable.

L' animal marí no sabem a quin país, es a dir, a les aigües de quin país el faran aparéixer. Es qüestió de donar-se presa. Si jo tingués prou imaginació el faria eixir a la vida de les empretes periodístiques entre les Columbretes i el nósire carregador de taronja. Però no vullg aventurar-me perquè com no sé llegir l' anglés, l qui diu llegir diu entendre, no sé si a hores d' ara l' animalot ja és davant per davant de Califòrnia per distreure les stars que filmen a Hollywood. I si jo entengués queixa llengua—qui li haurá manat fer-se intel·ligible per a mi?—si jo la entengués, dia, dic, tampoc podria enterar-me del cas per la raó de que no rebo premsa de tal idioma. Per aixó ho deixaré córrer i que stga un altre periodista el que llance al món la nova estival de l' aparició de l' enorme peix, mig carn, mig maravella, que fassa exclamar al suorós lector:

—Has vist el diari, tu? Diu que ha aparegut un peix.....

—Sí, home;—respondrá la senyora—ja fa dies que mirante ho havíem comprés tots els de la família.

CARLES SALVADOR.

Divendres 19-VI-1925 p. 1

GLOSARI

Per una publicació valenciana

Me pregunta un regionalista valencià fill d'un poble d'Alacant de llengua castellana, si no fóra possible reunir-nos tots els que estimem la llengua dels nostres avis per editar una publicació setmanal, quinsenal o mensual que tractés de coses valencianes en la nostra llengua.

Què u' és de consolador l'interrogant d'aquest senyor per les circumstàncies en que es troba. ¡Quin be de Déu m'ha portat a l'ànima l'aspiració de l'alacantí! ¡Quina lliçó més notable per als regionalistes que són de llengua valenciana i estudien assumptes valencians i els expliquen en llengües diferents a la pròpia!

Per mi, senyor, senyors, editarem la revista o el fullletí quan digam au! Precisament és una il·lusió meua, vore eixir periòdicament una fulla escrita per nosaltres, els que no fem cap conseqüència a ningú per docte que siga.

No més fa uns mesos comenci a fer treballs per fundar una revista mensual, «Llengua Valenciana» de nom i fins organitzat el cos de redactors i encara un estol de col·laboradors que fa goig de vore'l. Però algunes portes es varen tancar, a l'enterar-se de que anava i altres han condicionat de tal manera l'ajuda que no he pogut tirar abant tot i contant amb una llista de moltes pessetes disposades a ser gastades en la fundació. I és que per a començar la vida d'una publicació d'estudis com la que proposava manca una ànima col·lectiva que fassa front i que no 's deixe ensarronar per els possibles subscriptors que ahans de ser-ho ja demanen de les bresques la mel i la cera.

Per aixó jo no me desenganye. Un dia o altre tindrem la revista que, ho assegure formalment, serà millor que les bilingües que s'acostumen a editar per ahí. Com farem el milacre?

Devegades una batalla bèl·lica es perd per no voler el general canviar de tàctica. Però jo no me entossudiré amb el meu pla primitiu; i si Déu vol i amb el permís del meu Director en la premsa donaré a conèixer el que me proposava i encara me propose referent a fer eixir una revista mensual que porte per títol «Llengua Valenciana», revista d'estudis, que fassa olor de cosa viva.

I mentres, els que vullguen dir la seua, que la diguen, que jo els escolte amb molt de gust.

CARLES SALVADOR.

Dissabte 20-VI-1925 p.1

GLOSARI

El cas de Tunis

Jo, després que França ha guanyat la guerra sent per la República veïna una amor i una estimació prou grans. Serà perquè ha guanyada la guerra? Serà la natural admiració al qui ix victoriós? Potser sí; potser siga per aixó, no ho sé ben be. El cas és que també és victoriosa Itàlia i no sent ninguna gran estimació per la Monarquia mediterrània. Acó jo me ho explique més clar. Hi ha tan poca democràcia avui en dia al país mussolíní!

Tois sabem que l' amor no mai pot ser obligat.

—Que tú has de voler açó. alló i el de alló.

—Be, home; però dispensa; no puc voler-ho. Qué li he de fer? Més avant si acás. Per ara no li puc fer bona cara de cap de les maneres.

Dia, puix, que l' amor no es pot fer entrar a bastonades i així és com davant les bastonades i l' oli de ricí de les camises negres jo no puc posarme entre els adoradors de l' Itàlia d' ara.

Aixina em trobe quan ve el cas de Tunis que, si per a altra cosa no, servirà al manco per demostrar que éssent parcialíssim un hom pot estar de la part de la justícia i proclamar-la.

El cas de Tunis ha fet parlar fort París i Roma perquè Tunis és baix el protectorat francès i allí la nostra veïna ha passat de les seues, u' ha passat de bones i de males. Està clar? Perqué Itàlia té d' uns anys a aquesta part una emigració brutal—puc dir brutal?—i els emigrants que es col·locaven als Estats Units, i a l' Argentina i a l' Australia traben barrat el camí per les novelles disposicions, digam-ne xenòfobes, d' aqueixes nacions ultramaaïnes. Perquéels italians s' han col·locat a Tunis, ben prop de casa.

Sa població francesa de la ciutat de Tunis és de 45.000 colons i la italiana és de 100.000.

I ara Itàlia davant la superioritat numérica dels individus que ella no pot o no vol mantindre, reclama de França la ciutat de Tunis per dir-bo amb poques paraules.

Es graciós aixó. Si apleguen a desembarcar a Melilla, posem per cas, ja tenia el conflicte Espanya.

Ees be i no mires a qui, dirá França.

I dic jo: Dona-li un tros de pa a un que no té on caure 's mort i després te demarà, no el bancal de blat, sió tota la teua pàtria.

El cas de Tunis fa pensar si algun dia no haurem de fer un Elogi de la Xenofòbia.

CARLES SÀLVADOR.

Dümmenge 21-VI-1925 p.3

GLOSARI

El Pen Club

Ha dit John Galsworthy—el fundador—president del Pen Club de Londres, en el Congrés Internacional dels Pen Clubs celebrat ara a París: «l'intercanvi del pensament internacional és l'única salvació del món». Ho ha dit davant de més de 400 assembleístes de diverses nacions, llengües i races que i han rounit per proclamar la germanor dels intel·lectuals.

El Pen Club—Associació de Poetes, Ensayistes i Novel·listes de tot el món—és un dels seus vents que bufa per la pau dels pobles. Els altres dos són Societat de les Nacions i Cooperació Intel·lectual.

Catalunya té el seu Pen Club. Madrid en té un altre i l'ha representat Díaz Canejo, un veritable escriptor intel·lectual. Allí havia Alfonso Reyes pels sudamericans; René Lyr de Brusel·les, Pirandello pels italians. Van parlar l'Unamuno, com ell diu les coses, Georges Duhamel i Paul Valery pels francesos, i altres encara, i el fundador, l'excel·lent novel·lista i dramaturg anglès, Galsworthy.

Dona goig el veure còm no més terminada la guerra s'han preocupat els intel·lectuals de confraternitzar i de col·locar per damunt les fronteres i de tota qüestió que dividix els pobles i els mena a guerres, la germanor de l'intel·ligència i la sobirania de la justícia.

Per a aplegar als resultats pràctics encara és prompte, potser. Comencen a conèixer-se ara els homes. Comencen a obrir-se els cors. Mentre, l'intel·ligència, amorosida, diu les seues paraules, cànifics alats. I els braços, se estremenyen amicalment i germanívola.

Aquest dolç abraç també ha aplegat als pocs, escasos escriptors valencians que formen el Pen Club de Catalunya, degudament representat. Agratm-les, amics, que és un abraç de comprensió i de pau i somriem frónticament a aquelles penitències de sabata que no apleguen a encalçar-nos.

CARLES SALVADOR.

El goig d' escriure

Hi ha qui sent el plaer de parlar: el trobareu al passeig, al caf , a les redacions. Sempre és ell el qui parla. Devegades, de temes vanals; devegades sense cap tema. Tot ho defensa; tot o crítica; murmura i exalta. La verba li ix de la boca sense que passe per el cervell. O mou les mans portat del seu manoll de n rvis o deixa caure les paraules escoltant-se. Sovint, deixa d' escoltar les paraules dels altres. Eixe home és feliç tracte del que tracte, encara que es contradiga, encara que ell mateix ignore, d' una manera absoluta, el què està parlant. Es el plaer de parlar per parlar com és el goig de cantar sense que hom s pia el que entona.

Hi ha qui escriu per el goig d' escriure. Res li fa que els temes no interessin, ni que ningú no el llicxa, ni que no s  tinga en consideració els seus escrits. Ni l' emociona veure impresa la seua firma, ni impresos els seus pensaments. De tant d' escriure se ha fet in-sensible a la lletra del periòdic. Devegades ni es preocupa si ha estat acceptat el seu treball; si cobra per col-laborar, gasta ràpidament els diners i si no cobra ni malpar-la, ni es queixa de la dissort. Ell escriu per vocació i per el plaer d' escriure. Escriuria encara que no haguessen de publicar-li les quartilles. Se perfecciona en l' estil encara que no ningú conegués mai el seu caire. Escriu be per el plaer d' escriure be.

No aniria mal que tots sentirem aquest foliar de l' escriptura. Obrir la llibreta cada nit i anar escribint el que s' en diu «Memòries» o «Diari» espiritual o històric; les impressions dels viatges, els costums; comentar el llibre, la fotografia, l' article de la revista o del diari. Escriure!

Escriure per escriure, que és un plaer tan gran com el de llegir els autors predilectes.

CARLES SALVADOR.

Dimecres 24-VI-1925 p-1

GLOSARI

Sobre regionalisme

I

M'inviten a escriure sobre regionalisme i jo que he pogut comprovar que el tema és falaguer m'avinc a parlar alguna cosa d'ell després d'un any de no haver pensat en tal cosa. Jo quan era jove era un regionalista recalcitrant. Aquelles discussions menes sobre regionalisme, que lluny són ja. Ara soc un centralista furibund. Perqué? Perqué he canviat d'idees; per res més. No és prou?

Jo he sofert una commoció com les que somouen el país japonès de tant en tant. Un terratremol i a edificar de nou cases i barris i ciutats d'arquitectura renovada. Comença a tremolar el meu esperit per una força interna quasi desconeguda i misteriosa, i al sen demà ja penso d'una manera tan diferent que haig de trencar un feix de paperam escrit per mí raonant alló que després me pareix una barbaritat.

En fi que ara soc un centralista i deixem les explicacions, si ens les demanen, per a una época en que no tinga la ploma tan rovellada sense jo voler.

Algún dia se parlava de comarques naturals. I qué s'han fet les comarques? Ningú no s'atreuix a bastir un règim polític a base de les comarqués. I fan be. Després se parlava de regions. Volen ferme el favor de dir-me qué és una regió? Volen dir-me on comença i on acaba una regió, la valenciana, per exemple, que és la que podria interessar-nos? Quines fronteres regionals té València? Quins costums la tanquen, quina forma dialectal la delimita? Quina agricultura propia pot oferir, quina indústria, que no rebasen les línies de les tres actuals províncies?

Jo veig que bastir un règim polític damunt la regió per governar-se segons demanen els regionalistes no és bastir res sòlid. El que interessa la regió interessa la nació i el consecir prerrogatives, autonomies a cada regió d'una mateixa nació és atebllir el concepte de nació i la nació mateixa.

Res de política regionalista, res de consecions, res d'almoines. El que és d'una nació que se ho arregle la nació.

CARLES SALVADOR.

Dijous 25 - VI - 1925 p. 2

GLOSARI

Sobre regionalisme

II i últim

Els regionalistes que no són polítics són uns diletants i uns sentimentals; amq aixó ja en tenen prou per a baladrejar i voler posar-se davant i enfront dels centralistes com jo.

—Jo parle en valencià, —segurament perque no en saben més;—jo afirmo que Sorolla, Benlliure i Serrano són els millors artistes del món; jo per olorar el fum de la traca córrec tres hores; jo per menjar-me una paella, o un arrós a banda o un all i pebre pagaria sis pessetes; jo soc fallero; jo me pose a plorar a l' oír un tabalet; jo en alçar-me del llit canto l' Hímne de l' Exposició; jo declare que la Batalla de Flors de València és la millor Batalla de Flors de totes les Batalles de Flors del planeta; jo afirmo que «Lo Rat Penat» i els Jocs Elorals..... Jo, puix, soc un regionalista convensut!

Aixó diuen molts i se queden tan frescos! Si el tal regionalista a escrit una cançó encara exclama enfàticament:—Jo soc un poeta valencià. I si ha llegit quatre llibres ens atabala dient:—Oh, Auzles Murch; oh, mossen Corella; oh, Blasco Ibáñez; oh, Maximilíá Thou!

Estos regionalistes són els que abunden en els grupets de cantonada. No negaré que per ahí comencen alguns a sentir l' afecte a la terra i que ben educat el sentimentalisme es podria iroure de cada un el regionalista polític o el centralista furibunt; però mentres no ixquen d' on estroben avui, ells no són més que una fara feixuga un lastre molt pesat que no deixa elevar cap el cel l' ideal polític.

Per a mí, el que sent lo pàtria per les coloraines, per el tipisme, o per la manera de parlar d' un racó de muntanya, és un home abocat a no sentir les seus veus paisals i a d' éixar d' ésser un amant de la seua terra no més acabe el tipisme que l' engresca, no més desaparegudes les quatre dotsenes de paraules que es conserven en boca d' un parell de masovers.

Aquestos regionalistes no més bo són de llavis a fora, mentres dura la traca, la falla o el repic del tabalet o la llibertad de cridar fort, o mentres no els tapen la boca amb un pastís. Els regionalistes polítics que no se 'n fien massa d' aquesta gent.

Ara, si els donaren una suficient instrucció i en saberen iroure una cultura veritable, jo us assegure que de primer foren uns bons regionalistes però que després serien... després, Déu sap on va a parar un home de cultura fortíssim!

CARLES SALVADOR.

A l'entorn de Belmonte

Volen dir que té tanta importància això de que un home, sent i tot de la talla taurófila de don Juan Belmonte, fassa moure de les cadires a la gent i còrriga per proporcionar-se una entrada per vore-lo torear? Volen dir que és una acció de tanta transcendència i tan meritòria la que fa eixe senyor per a entregar-li mig milió per matar quaranta reses braves fent-se ajudar d' un estol d' umics pagats que li estronquen els animals? Valen dir que l' emoció és tanta i que per ella es satisfan els diners i que el públic es congestiona fins aplegar a trobar-se en el millor dels móns?

Si assegurin això, ja està bé; jo no findré res a dir si els meus interrogants són contestats afirmativament. Desgraciat de mí que no puc copsar tanta importància, tanta i tan fina sensibilitat cordial.

Peró més important, més transcendental i més emocionant deuria ésser, per als que senten la sabor de la sang, la lluita cos a cos dels gladiadors romans que no l' art de torear toros car presentar batalla a un irracional ha de ser mance perillós que el presentar-la a un ser intel·ligent, a un home que somna la gloria. I a major perill més gran emoció.

No digam si el públic se emocionaria veient com una «cuadrilla» de gladiadors s' anara matant damunt l' arena calda. Jo crec que si retornarem a aquesta festa bàrbara el poble es faria més suït i més valent cosa que importaria una educació estoïca creadora d' heroïsmes.

No son del mateix pensar? Està bé, home. Però convingau que sou partidari de la mitja tinta que ni fa ni fu. A mí, en qüestió d' espectacles, doneu-me-ho tot o no 'm doneu res. Barbàrie a seques o sense gens de barbàrie. Anar a vore un suïcida que no es suïcida sinó que cobra mig milió és més innocent que beure's un horxata líquida.

CARLES SALVADOR.

GLOSARI

Els furgadents

Hí ha qui té el mal costum de posar-se un furgadents a la boca i de passejar-le d' un costat a l' altre. Si aquestes persones tot i jugant el palet de fusta es posen les mans al darrere, alcen el cap emfàticament i esguarden el món com si fos una nou de peïll i encara fan gestos de satisfacció, me fan un tan mal efecte que, sincerament he de confessar-ho, no els puc resistir. I si tenen la desgràcia de parlar doctament aquell trosset de fusta innocent sembla el fibló d' una serp que vol ferir algú, i no pot, contentant-se de atacar l' altre.

Quina mena de cataclisme educatiu patiran aquestes persones dels furgadents per a poder elxir al carrer i entrar al café, al teatre o al cinema, visitar un amic amb l' estella als llavis, xupla que xupla sense traure gens ni mica de suc?

Tal mateix sembla que són persones que no mengen prou, habitualment, i que el dia que masteguen carn ho han de dir als quatre vents com si elles no més poguessen barrejar la carn amb la col de l' olla. O sembla que en haver menjat troben el món tan ple d' harmonies, tan corprenedor, que la satisfacció la fan visible i tangible clavant-se el furgadents a la boca.

No crec que les persones de bon gust vullguen tindre el costum que reprobe. En tot cas denen adonar-se de la cara que fan los que mostren aquesta eina escarbadora de residus clavada a la boca com una espina dolorosa. I encara d' aquelles que inconscientment, el fan anar dels llavis a l' orella i d' aci als llavis com una carnamenta rudimentària i misteriosa que s' apegà i es desapega de la tisia.

CARLES SALVADOR.

Dimenge 28-VI-1925 p. 2

Els nous camins

Rubén Darío va escriure en espanyol i els poetes del Subamèrica ho fan igualment, seguint el mestre, i naturalment. Però sembla que alguns moviments polítics europeus han repercutit en la literatura d'aquelles terres fent florir les ribes del nou camins del bell escriure.

Heusací una flor titulada «Alapataco»:

«Un alapataco hírsuto, su ramaje
hostil, levanta en la mañana azul;
y es en el torvo y árido saísaje
como una cornamenta de huamul.»

I res més.

Vejao ara una altra flor: «Fueguero».

«Refuerce las jarillas el fuerte sol de enero;
y saliendo del oro de un copudo chañar,
el color rojo vivo del pecho de un fueguero
es una flor de quisco que se ha echado a volar.»

Aquestes mostres literàries del poeta Bufano mostren que ya no se escriu per a que els entenguin Burgos o Málaga la bella, sino que en son prou en l'Argentina per a nàixer, créixer i esdevenir notables sense necessitat de la metròpoli lingüística.

Són noves vies que obrin els joves, paral·leles si valen, a les dels vells escriptors contemporanis.

Jo oferixc aquestes tendències terrals a la consideració dels joves escriptors de les nostres latituds, sense cap mena d'eufemisme.

Coniar les coses de la terra amb les paraules de la terra.

CARLES SALVADOR.

GLOSARI

Els amics que cantaven

Una vegada—i va de contalla—hi havia en un poble una colla d' amics qui cantava pels carrers de dia i de nit, sobre tot en els dies de festa. Tenien els dits amics allò que s' en diu una certa instrucció musical i una certa educació artística i ciutadana. No cantaven malament, no. Se 'ls podia escoltar i fins aplaudir i vitorejar. Què be que cantaven, els diantres! Quánta afició que tenien! Quina manera de refilar com a rossinyols!

I la colla d' amics, un poc ufana de la seua valor, cada dia cantava més i millor.

Peró heus aci que un dia se posa malaltia una personalitat prou distingida d' aquell poblet. I els amics cantadors, poc considerats, canta que canta pels carrers, de nit i de dia.

Com és natural aplegaren a aborrir no obstant cantar molt entonadament, i a molestar. No hagué més remei que prohibir tanta cançó porque perillava la salud d' aquell senyor de la vila i la tranquil·litat i la pau de tots els seus veïns i el descans.

Els amics cantadors, ni protestaren. Quin remei els quedava sinó tancar la boca que només obrien per a dir les cançons harmonioses que el gust artistic i ciutadà feia ensajar?

Tancaren els llavis i cantaren en el cor.

Cantaren en el cor fins que el malalt d' aquell poblet recobrá la salud. I el dia que pugueren cantar a boca plena entonaren un himne al malalt porque els havia posat a proba la seua col·lectiva afició i consideració amical.

I conte contat ja s' ha acabat.

CARLES SALVADOR.

Sivendres 3-VII-1925 p. 2

Nadadors

imhome
Quan *imhome* és més petit que mai és quant està dins l'aigua. Damunt la terra encara és algú, vertical, plantat, observador de tot allò que el volia. Els seus peus toquen terra ferma i s'oblida que és damunt el planeta per a pensar solament en les coses que li han robat el cor.

Quan és dins l'aigua ja és tota una altra cosa. No té fermesa, necessita dels braços i de les cames per a sostenre's. Regularment la seua posició es l'horitzontal i té un món misteriós baix d'ell i un altre sobre d'ell. No pot abandonar-se a les seues il·lusions quotidianes; ha de viure primer de tot a viure. Pot fer-se el mort, clar és, estirant-se damunt l'aigua però convingau que un nadador no deu fer-se el mort si vol disfrutar del líquid salinós.

Un pot ficar-se a l'aigua despullat completament i l'aigua, amorosament el vestirà sense quel traïje immens li fassa destorb, ans al contrari el tonificarà, el rentarà i l'omplirà de benaurances.

Els muntanyesos, els habitants de terres endins no en saben del goig de nadar en la mar. Jo en valg vore un que estant prenat el bany com que calgueren unes gotes de pluja, correu en busca de la roba temerós de remullar-se massa. L'home encara no se'n havia adonat prou que era dins la mar ampla i blava.

CARLES SALVADOR.

Els cabells curts creixerán

Naturalment que la moda de tallar-se els cabells havia d'acabar perquè en cas contrari no hauria més modes en els cabells. El cas és que la jove que no s'ells talla prompte ja no podrà a no ser que fassa el ridícul segons el dibuixant. Esté qui ha començat a presentar models de falda llarga i cabellera abundant. Esté des de Paris ha passat a Hollywood i en els films que farà la casa Metro Goldwing treballaran les stars en l'esbelta de línies que comporta el vestit i els cabells llargs.

Aquell pamflet que diu «la dona és un animal de idees curies i de llarga cabellera» no s'ha pogut repetir d'una temporada ençà sinó a mitjes i fins que na creixquen segons els tocs de clarí de la moda no s'podrà repetir íntegrament.

El retard de les modes, que si tard arriben marxen tard, en aquestes latituds, és en benefici de les nostres més elegants damesels ara que venen les calors. Per a l'hívern ja serà una altra cosa. Com s'enriuran les joves que no s'han tallat el cabell! Elles primer que ningú podran fruit de les grácies dels novells pentinats. Però tindran una fana damunt d'elles perquè sempre creurem que no seguien la moda per manca de bellesa femenina. I en aixó radica la grácia de la dona: ésser bonica en totes les modes. Ai, d'aquella que ni pintant-se pot aconseguir una cara passadora!

Aquestes joves són les enemigues de tota novetat, de les novetats que s'descobrixen de la combinació de colors en les teles, de les faldilles curtes o llargues que fan sempre gentils qui les vestixen de les cabelleres que s'escursen quan són massa llargues per retornar a les normals dimensions quan s'han escursat massa. Són les eternes enemigues de tota moda menys d'aquella que més belles les fa la qual moda voldrien que durara una eternitat.

Es massa egoisme aixó!

El bon gust del vestir no deu quedar-se en un model únic per bonic que fass a. Si ara tornés, per exemple, el mirinyac amb tota la seua pompa de la Cort del Rei Sol, qué en fariem de les danses modernes que tants de segles ha costat trobar escorcollant als països de costums salvaifes?

Per aixó la moda que vinga és la que deu vindre segons el gust refinadíssim dels pobles civilitzats que ja són malalts de civilització.

CARLES SALVADOR.

GLOSARI

Els reactius de la sang

Heus ací una grata notícia que 'm posa els pels de punta: el doctor rus Manólov ha descobert uns reactius que aplicats a la sang d' un individu la fa oxidar segons la rapidesa en que es fa l' oxidació es determina la nacionalitat de l' individu examinant car-diu el-la sang presenta propietats específiques. Manólov ha pogut averiguar si eren jueves o si eren russes, armenies, polaques o finlandeses unes persones que per el seu número fan una llista llarga.

Yo tindria gust de fer-me tractar per el tal doctor o per un deixeble seu per saber si vinc de la raça llatina o grega o mora; o si més aucestral, vinc d' aquella fbers fundadors de la Ilercavonia o si més recent vinc d' algún castellà o de algún portugués. Hi ha tal barreja en aquest poble valenciá, camí i passera de mitj mon, que es fa difícil assegurar si l' etnos és llatí o és africá.

Es diu que Valéncia es mora, que es conserven les traques, les falles, la guitarra, la «jota,» els camaleis fins ara pocs anys, el mocador al cap, l' indoléncia i fins « l' arrancá de cavall i la pará de burro.» No obstant tanta honor ni alegría que científicament es demostrés que jo i tots els valencians no portem a la sang sino les propietats específiques pròpies sense cap acusació enfadosa.

El perill d' aquesta descoberta podria vindre si el dia de demá uns cuants senyors focats de xenofobia vinguessen a aplicar el reactiu i anaren fent:

Tu eres moro, aul, al moro.

Tu eres kurda, aul, a la kurdánia.

Tu eres «Indio,» au a l' India.

I si a mí me diguessen:--Tu eres valenciá, queda't! Quin goig! Alla voreu yo seria un reaccionari furibund i inalterable.

Carles Salvador

Dimarts 14-VII-1925 p. 2

GLOSARI

En Zamora Porter

Un caçador que sempre erraba el tret canvià el gos. I deia:--Ara si que cobraré tantes peces com vullga. No s' en poden escapar tenint aquest gos.

Aquest caçador és el "Valencia F. C." Per aixó contracta en Zamora, el millor porter del món.

Ara ja no perdrem cap partit més. Encara que els altres jugadors no toquen una, sempre quedarem empatats a zero car nosaltres no sabrem ficar un gol al contrari pero el contrari, per molta trassa que tinga, no ens posará cap gol tenint En Zamora a la porteria.

Si pensen així els directius que l' han contractat pensen be. Ara que a vegades els propòsits dels homes solen exir malament. Ahí está el cas de l' "Español F. C.," qui tenint En Zamora de guardameia ha perdut el campionat de Catalunya; per tant el d' Espanya.

Ens contien, i jo supose que es una mentida molt grossa, que jugant el passat campionat les bales enemigues enviades amb tarja passaven totes per la porta d' En Zamora, sense cap dificultat donada l' educació zamorana.

En Zamora.--On va vosté?

En Baló.-- Vaig a gol. Prenga la tarja del meu Club.

En Zamora.--Ah, passe, passe. No m' havia fixat.

I feia una reverència com un "plougeon".

Es masa crua la contalla i jo no me la crec. Pero per si acás el "Valencia F. C." si vol guanyar el campionat pròxim, que tópie la porta de gol. Es més económic i més sigur que no tindre En Zamora.

Carles Salvador

GLOSARI

Una altra Societat

Han començat a Varsòvia les sessions de la Societat del Poble Oprimits. Cal dir que ja no 'n sé més d' això. Potser si en sabrem alguna cosa no trobariem paraules per poder explicar els debats, els acords i la transcendència. Jo, personalment, m' en alegro de la meua absoluta ignorància i així m' estalvio algun mal-de-cap no inútil però sí fora de temps i de raó.

El que sí que puc dir és que la novella Societat és creada perquè la ja existent de les Nacions no és de les Nacions sino dels Estats. I heus ací que les Nacions que no es troben representades en la Lliga dels Estats Constituits han d' unir-se i celebrar les seues sessions a Varsòvia i a Cracòvia amparades pel ministre de Relacions Estrangeres polac.

Què faran aquestos senyors de totes quatre parts del món que es reünixen a la capital de Polònia? Déu sap quines coses acordarán, si serán utòpiques o no, si fndrán algún día la cara de la realitat!

Una interrogació me s' ácut a la ploma. Quin idioma usarán, oficialment, els 26 representants d' Europa, Assia, Africa i América?

Misteri! I pensar que la premsa d' alguns països ho explica tot, fins els noms dels reunits!

Carles Salvador

Dijous 16 - VII - 1925 p. 1

GLOSARI

Un dibuixant

He vist un dibuix fet a la ploma signat per Miguel de Unamuno en París a 10 de gener de 1925. És el retrat de l' escriptor català Josep Pla qui ha pogut vendre en vuit dies tres mil exemplars d' un llibre seu editat a Barcelona. Unamuno el dedica «A su buen amigo José Pla recuerdo de la Retonda del destierro.» Digam també que el retrat és fet en un tros de sobre.

Jo no sabia les condicions de dibuixant de l' Unamuno i ara veig que el professor de grec té trassa per aquesta art de la ploma.

La qualitat de dibuixant ja era manifestada anys enrera? No sé. Havia trobat l' Unamuno filòsof, escriptor, exaltador, diatribista, pero no mai l' havia trobat dibuixant.

Es obra del destierro? Si és així, doneu-vos en qué passa les hores l' home més estimat y més avorrit d' España. És pro significatiu el retrat de José Pla. Este periodista és dels que escolten més que parlen quan es en conversa. Escolta y sonriu com un col·legial ben educat. Després sobre les quartilles burxa i transforma. No obstant totes les portes li són obertes i conversa amb qui li dona la gana encara que sia per ferli un retrat "a la ploma" com diu ell als retrats escrits.

Ara a París, sembla que la cosa ha estat al revés. Deuria parlar el Pla i l' Unamuno fer de retratista. ¡Qui hagués pogut oir la conversa!

En el destierro la veu deu tindre un tó mes humà. I aquestos dos homens que són filòsofs i irònics quina veu d' humanitat que tarien allí a la Rotonda.

Carles Salvador

Direcció 17-VII-1925 p. 2

GLOSARI

Adsuara

Aquest artista de front ample i barba prima ha llucat que al passeig de Ribalta hi manca l'imatge del pintor castelloní.

Adsuara és un jove que parla poc però serenament. Té la condició que manca a molts artistes.

Un mig dia de sol de muntanya ens-iombarem damunt el prat frescal un patriarca, aquest artista que trionfa, un poeta, un teòleg i qui açó escriu. Anavem matant la gana corporal i encenem l'apetit espiritual en franca, germana camaraderia. Fins aplegarem a oblidar-nos del món endiusats com erem dins del nostres esperits.

Cadaascú de nosaltres diguerem la nostra dèria,--dignerem i açó ja és prou pera indicar que la vèrbola eus havia pres els llavis--tois la diguerem manco Adsuara. Ell, pausadament, noblement, es posà la mà a la butxaca, surtí una cartera i d'ella una fotografia.

Açó he fet jo--digué i ens allargà la cariolina.

Un de nosaltres, admirant l'escultura que representava, hagué de preguntar si aquell grup de la maternitat no era la de Maria Santíssima.

No, respongué. La Maternitat.

Quin comentari, Senyor, més falaguer per a un artista! L'obra d'Adsuara, veritablement, sembla obra divina.

Jo espero que l'estàtua de Ribalta que modelarà Adsuara serà tan famosa, que un foraster haurà de preguntar:

Representa l'Art aquesta figura?

Carles Salvador

Dissabte 18-VII-1925 p. 1

Fetxes endarrerides

De tant en tant, complint ordres de la Direcció del diaris faré menció de fetxes endarrerides que deguen recordar els ciutadans d' avui. Na és l' història el meu fort però no l' oblidó tant que 'm se passen les coses de l' antigor sense cap comentari interior.

Avui fa anys, l' onse de juliol de 1316 foren col·locats en una columna de l' altar major de la Seu de València, i a la vora de l' Evangeli, l' escut, l' esperó i la brida que va usar En Jaume I.

Res. Una cosa ben innocent. No sé com han pogut descriure la col·locació de les tals eines bèl·liques, i a la vora de la paraula divinal, per a que un desqueferat com jo vinga a recordaro siscentis anys més tard.

No obstant la cosa sí que té importància pel fet que ara no s' haurá repetit, segurament' en l' onze de juliol de 1925.

S' han eblidat massa del Rei En Jaume I, de la seua obra i de la transcendència històrica de la seua conquesta per a que en aquestos temps puguen honorar la brida, l' esperó i l' escut posant-los al costat de l' Evangeli.

Ja sé que a València en tenen molt de compte de les coses d' En Jaume, sobre tot a l' Arxiu municipal, molt visitat per cert, fins per les aigües torrencials del cel que aquest hivern passat baixaren i visitaren les vitrines que contenen coses d' En Jaume patint, entre altres, la bandera qui onejá dali la torre d' Ali-Bufat, quan València fon desllurada, i la bandera de las proclamacions reials.

Evidentment aquesta visita de l' aigua sí no és d' agrair, al menys demostra fins a quin punt es venera el Rei Conquistador.

Carles Salvador

Aclarint les coses

L'editorial que el dia 18 publicava el «Diario de Castellón» signat per el senyor P. S. de B. mereix un aclariment. Un aclariment de temps i de persones. Comença fent una «rebenfada» de Prat de la Riba, l'home recfissim constructor de Catalunya, l'obra cultural del qual adins i a fora de casa és considerada com a superior a les forces de l'època en que es desenvolgué. La «rebenfada» del senyor P. S. de B. no restará ni una minsa partícula d'honor el primer President de la Mancomunitat catalana i, a l'hora, notable modelador de l'esperit públic.

No obstant sabem ben be que no era separatista. La ideologia d'En Prat—com la d'En Cambó, com la de «La Lliga»—no es concreta a la terra catalana sinó que pren alta volada i es manifesta de manera rotunda en el «Manifest» que els parlamentaris de Catalunya dirigitren al país, escrit que brollá de la ploma d'En Prat amb el títol «Per Catalunya i l'Espanya Gran», document que ningú que estude la política d'aquest federalista pot deixar de conèixer per situarlo al lloc que li pertoca. No era En Prat de la Riba un separatista més, no; era un altre federalista.

Jo he estudiat l'actuació d'aquest gran home i li he trobat, crec, algunes fallides que, per cert, no van pel cantó que el senyor P. S. de B. creu haver-les trobades.

La Mancomunitat ha mort perque debía morir, ara; jo soc un dels que s' en alegren, així com ha celebrat que la Mancomunitat Valenciana no haja reeixit, ara, a mans dels honorables senyors que la demanaven. Ben morta está la Mancomunitat de les províncies catalanes i que sia morta per tota la vida geològica de Catalunya.

Peró l'obra de la Mancomunitat no ha fracassat ni en l'aspecte cultural ni en l'aspecte Polític. Ella tenia dues feines a fer: Política una, cultural l'altra; és a dir, tot Política, en l'únic sentit que aquesta paraula deu ser escrita i pronunciacada pels intel·lectuals.

Si es fes un plebiscit per saber si ha fracassat o no la Mancomunitat, ell mateix donaria els «no» i els «sí» i davant del resultat podria demostrar-se l'incertitud de la meua afirmació. El senyor P. S. de B. o sia l'home que s' amaga darrera el pseudónim «Fernando» qui té a la seua disposició un diari de Barcelona podria fer aquest plebiscit que li brindem.

Ha mort la Mancomunitat. I quan ha mort? Quan administrava be o quan administrava mal? L'Antiga, cón l'artíficista, era mala administradora i era separatista; i la Nova era bona administradora i era espanyolista. Per qué ha mort? Quin pecat tenia?

Volgué don Alfonso Sala salvar-li la vida i com que l'ànima havia estat foragitada a l'expulsar els antics diputats, no li fon humanament possible; perquè ja era cadáver i cadáver putrefacte.

I l'espèrta vida catalana es manté perdura sinó l'espèrit que és retornat, salvador de les flaqueces dels homes, a les mansions on va créixer per vivificar l'obra de la primera Mancomunitat morta i, per a mi, ben morta per a sempre més.

Carles Salvador

GLOSARI

Per al centenari de Felipe II

Felipe II tenia, ¡oh l' alta honor! de tractar aquella Magestat!, tenia, dic, relacions i negociacions financeres amb la casa Fugger de Ansbarg. Era per allà quan l' Espanya rebia galeres carregades d' or del que avui diem América i era també quan l' Estat era sempre cara al Sol.

Ara que tant se escriu en memòria d' aquell gran Emperador ara és quan jo voldria que es conegués la correspondència que els corresponents dels Fugger enviaven de tant en tant a la banca creditora del segon Felip. °

Són unes cartes substancioses, plenes de ípisme i de confidències, algunes de les quals han estat publicades de poc. Val la pena de reproduir-les i fins val la pena de apendre-les de memòria perquè es barregen els milions com si fossen tramussos, unes vegades perquè cobra l' Erari i altres perquè l' Erari deu a la casa Fugger.

La política financiera d' aquell Rei és dibuixada de má de mestre i el dibuix fa la cara de la veritat ja que les tals cartes són dels dependents del bankers amics del Rei.

I ara qué? Puix ara, no res! Que tots aquells que vullguen parlar de Felipe II i vullguen posar les peces al teler, que prenguen les caries, que les llixquen i que parlen. Si el que fassa aixó no es veu torbat per a retornar als llocs comuns, a les frases fetes, als tópicos, és que ha perdut els gambals, o els estrebs, o el sentit comú, o la intuició; o be que per a ell l' història és un enfilat que solament pesca el que a un li dona la gana.

I me pareix que d' aquesta classe de gana ne patirem molta els que tenim la desgràcia de llegir diaris.

Carles Salvador

Dimecres 22-VII-1925 p. 1

GLOSARI

Els pronunciaments lusos

En ocasió del pronunciament de l' abril proppassat a Portugal escribia Rovira i Virgili que tant assajarien el colp els descontents que a la fi, sabedors de com se fan aquestes coses, podrien reeixir i triomfar.

Evidentment. Avut, dia 21 de jolifol tinc davant meu un grapat de telegrames de Lisboa i de Madrid explicant com ha anat l' últim assaig. Infructuós també. Es compren que l' opereta no està en son punt. Té un llibre una mica difícil de dir i una música plena de timbals, cornetins i, de tant en tant, de canonades. Aquesta partitura que ha de corejar el públic comporta algun perill i qui ha pagat l' entrada per contemplar l' espectacle no s' avé a pendre part en l' obra per temor a quedar malament o de pagar els vidres trencats. Així es compren com els autors de l' opereta se passen la vida fent assajos i no es comprométeguen a donor-la, vestida i il·luminada, dalí l' escauari oficial.

Els pronunciaments a Portugal és una cosa donada a les mans de tot portugués, com deia Marius Agullar. Quan un home té malhumor, si es troba al café, puja damunt d' una taula, fa una arenga patriòtica i es llança al carrer seguit de mitja dotzena de poca-soltes ganosos de barrila... i «pronunciament» fet, tan si va acompanyat de descàrregues de fustells com si no.

Fa uns anys, els revoltats eren sempre els socialistes, els anarquistes, els comunistes i algún periòdic de l' extrema dreta donava crits d' alerta i feia de ploraner. Ara els que se revoltan són els contraris de nom (de fet són sindicalistes, els que volen i estimulen la lluita de classes) i els diaris abans cridaners tanquen la boca com si Lusitània fon un país extrany al món.

Peró no veteu, ànimes càndides, que són diferents persones amb el mateix esperit de classe? La llògica estaria en tornar a cridar i a plorar, si més no.

Carles Salvador

Dissabte 25-VII-1925 p. 2

GLOSARI

"Elegies"

La col·lecció «Bernat Metge» comença la segona sèrie de les seves publicacions amb el volum «Elegies» de Albi Tibul poeta llatí qui moria l'any 19 abans de Crist, ço és, el mateix any en que moria Virgili. El text y la traducció que precedix els quatre llibres elegiacs són de Carles Magrinyá y Joan Minguéz els quals s'han extés tal vegada una mica massa en el estudi de l'art de Tibul.

Aquesta extensió es perdonable ja que la versió és excelent i l'importància del poeta ben be val una municiósa i detallada crítica.

La musa de Tibul, rica en imatges, sembla la d'un poeta del noucent i la lira plorana cantant l'amor i la pau, plena de gracies milenàries ens delita sobremanera a través d'aquesta llengua nostra filla d'aquella en la que les «Elegies» foren escrites.

Els camps i les masies, Cormitius, tenen la meua amiga; de ferro, al las, qual ésser, per a romandre a la ciutat; la mateixa Venus ara ha emigrat als camps extensos, i Amor hi apren el rústec llenguatge del llaurador»

Ço, en el Segon Llibre que ja en el Primer havia escrit començant un altre caní: «Sempre, a fi de seduirme, em presentes una cara enriolada, però després, míser de mí, m'est trist i aspre, Amor. Per qué aqueixa crueldat amb mí? Per ventura és una glória tan gran, per a un déu, d'armar parany a un hame?».

Evidentment aquestes paraules i totes les elegies d'Albi Tibul serien firmades amb gran plaer, si fossen originals, per nostres millors poetes que tenen renom perquè unixen el classicisme amb la modernitat clàssic com l'excel·lentíssim poeta de les «Elegies.»

Carles Salvador

Dimecres 29-VII-1925 p. 1

GLOSARI

“Exode”

L' «Institut de Estudis Catalans» ha publicat la traducció del segon llibre del Pentateuc, versió feta per mossen Frederic Clascar qui deixà, en morir, el manuscrit i que ara fa por l' entitat catalana que el tenia com a membre ha donat a l' estampació en el sisé aniversari de la mort del jove i gran escriptor,

la coneixiem les traduccions del «Gènesis» i del «Càntic dels Càntics» i ara podem saborejar en un català ple de resonàncies bíbliques la traducció de l' «Exode.»

La condició eclesiàstica del traductor se va unir al seu caràcter ardorós i així mossen Clascar pogué versar, amb tota felicitat, la forta vibració poètica que anys ha commés el cel i la terra de Palestina. Llegint aquesta versió de l' «Exode» es noten una mica els hebraïsmes però no ningú dirà que aqueixa sentor sia un defecte per l' estat actual de l' idioma i per l' avidesa de llum i de forma que sent l' esperit freturos de vibracions com les que oferix l' original sagrat.

Carles Salvador

Dijousdres 31-VII-1925 p. 2

GLOSARI

Els Jocs Florals, encara

Ja pot estar satisfeta la "Societat El Rat Penat" per haver pogut celebrar la festa anual dels Jocs Florals en valenciana llengua. La festa d' Amor i Poesia de Barcelona no s' ha celebrat per causes alienes a la voluntat dels seus organitzadors. L' any passat els Jocs Florals barcelonins anaren a parar a Perpinyà i aquest últim maig ni a Perpinyà ni enlloc.

Els Jocs Florals mallorquins han estat suspesos llargues setmanes i fa poc ens hem enterat que, probablement, seràn fets a la tardor quan el sol no creme tant i el vent ya bufe d, una altra punta de la rosa.

Pero el Rat Penat qui sempre té el vent de cara—demostració de la seua posició—pot celebrar la festa amb la pompa d' altres anys; i fins els mateixos gallarets oratoris i poètics han estat posats a la consideració de les persones que se interessen per elles.

Aquestes festes comarcanes d' un sentit més elevat que el comarcal, perquè és el sentiment de l' ànima exposat per mitjà de l' idioma, debien de desaparèixer per a presentarse unificades. Són quatre les metròpolis intel·lectuals de la llengua, ara: Barcelona, Mallorca, Perpinya i València. Per què no fer una sola festa anual aportant els poetes i els escriptors de les quatre comarques lingüístiques els seus bagatges idiomàtics a un mateix Jocs Florals unificats?

Cada any es podrien celebrar a una metròpoli diferenta i així és com se donaria la sensació de germanat entre els creadors de la nostra llengua escampats, ara, i dividits segons les formes dialectals o territorials.

S' han celebrat els Jocs Florals de Perpinyà i de València; probablement se celebrarán els de Mallorca; pera el de Barcelona, no. I és que els poetes i els escriptors de les altres contrades no senten recança davant la falta de la festa barcelonina tan espiritual, i tan interessant com la de les altres metròpolis?

Els Jocs Florals de vila no satisfan ningú com tampoc els de comarca. Els que podrien donar sensació de festa d' Amor i Poesia són els Jocs Florals de tot el territori lingüístic.

Carles Salvador

Dimenge 2-VIII-1925 p. 2

GLOSARI

EL MEU CREDO

- 1.—Crec... que un analfabet absolut pot ser més cult que un home lletrat que sàpia de memòria l' inciclopèdia més ben bastida del món.
- 2.—Crec... que la cultura manifestada en la Dama d' Elx és superior a la cultura de la època en que la tal escultura fon venuda a l' estranger.
- 3.—Crec... que la cultura romana forma el fons de la cultura del nostre país.
- 4.—Crec... que el Cristianisme és la major llum de l' humanitat i la major claredat del mediterranisme.
- 5.—Crec... que el naiximent de la nostra llengua correspon al naiximent de la nostra ànima col·lectiva.
- 6.—Crec... que els Reis Catòlics se equivocaren quan creïn bona la diplomàcia de aquella època.
- 7.—Crec... que el Compromís de Caps fon tan desgraciat per a Castella com per a la Corona d' Aragó.
- 8.—Crec... que les úniques guerres que els pobles poden admetre són les guerres civils.
- 9.—Crec... que les guerres civils de Successió, Napoleònica i Carlina són les úniques guerres nostres exemplars.
- 10.—Crec... que davant d' aquestes afirmacions hom pot apassionar i deu apassionar-se en pro o en contra.
- 11.—Crec... que en aquest credo meu no hi és tot el meu credo espiritual.

Carles Salvador

Dijous 6-VIII-1925 p 5

GLOSARI

Conversa amical amb En Gaetà Huguet (1)

Aquí teniu un home vell que l'ànima jove. Aquí teniu un home d'esperit lliberal—i que Déu li conserve la ideologia—sense tórcer el braç a cap nebulositat. Per aquestes dues grans qualitats morals que el mantenen, i que crec me mantenen a mi, és cert que trepitjant diversos camins ens hem de trobar necessàriament a la fi.

La réplica amb que En Gaetà Huguet m'ha honorat des de «El Heraldo de Castellón» «plena de cordial respecte en l'honesta divergència» és una prova clara. La glosa «Seguix la Llegenda» ha estat el motiu. I jo que ja 'm dolia perquè s'ha donat al públic a deshora m'en alegro, no més perquè ha servit per palesar que l'Huguet té l'ànima jove com ningú i l'esperit lliberal com molt pocs.

Clar que la seua réplica no pot convèncer ningú però jo l'agraixo com si hagués convençut.

Sobre l'injusta aplicació del mot «héroe» estem d'acord. A l'Obelisc cabia millor el mot «beneméritos» encara que els mèrits no fossen guanyats en la revista que diu se va donar al caporal Cabrera.

Cabrera fon un home cobdiciós en la guerra i en la pau. Ningú dels antics carlins que coneixen la vida d'aquest guerrejador pot deixar de reconèixer l'actitud monyspreable que prengué davant el seu Rei, qualificada de defecció. Prou se sap com calladament es passà al camp enemic al temps de fer el seu casament. Doncs be; admesa la seua cobdícia no és comprensible que Cabrera deixés d'atacar Castelló si el seu objectiu bel·lic havera estat l'atacar aqueixa ciutat i més tenint tancades algunes de les seues entrades amb garbes d'empall. Però açó el meu il·lustre amic i replicador ja m'ho concedix i troba tot el mèrit de Castelló en la temeritat de respondre a Cabrera enérgicament éssent una ciutat indefensa.

Portant la nostra amical conversa a aquest punt sembla que tota la divergència rau en el concepte que cadascú de nosaltres fíngam de la paraula «temeritat».

L'analzarem en una pròxima glosa.

Carles Salvador

(1) Traspapelado en nuestra Redacción este «Glosari» y los que le seguirán, os publicamos, no obstante el retraso, por su gran interés.

GLOSARI

Conversa amical amb en Gaetà Huguet

II

Per a mi es diu «temerària» l'acció executada imprudentment, sense considerar el perill. Aplicada aquesta definició a l'acte de respondre la ciutat de Castelló d'una manera negativa i rotunda a la petició de rendiment feta per Cabrera, trobe que aquella acció està fora del significat que done a l'acte temerari.

L'imprudència no es troba en tota acció viril sinó en tota covardia. Qui té el dret de defensar-se i es defensa, no més sia per humanisme i per instint de conservació, no comet altra cosa mes que una obligació. L'imprudent és qui s'acovarda i es deixa malbaratar debent plantar cara així l'ixa desfet, anihilat. Lo prudent és defensar la vida amb llibertat, no és defensar la vida amb esclavatge. Lo prudent no és viure be sinó viure digne.

Ara be; la resposta que donà Castelló a Cabrera, volem dir mon car amic Huguet que fon una imprudència? No ho admet el meu esperit passat amb tots els àctes de la llibertat com ho és passat el vostre. Així doncs done per demostrat que no havent imprudència per part de Castelló no hi hagué temeritat i per el que toca a aquesta primera part de la definició no hi hagué acte meritori per a elevar-lo a acte benemèrit.

No és negable que la contestació d'aquella ciutat era feta precisament perquè sabia el perill que incloïa: el d'enfurestar el caporal dels carlins decantant-lo a l'assalt de les muralles. El perill de la carta no era altre. D'haver probat les armes el perill fora en vèncer o en quedar derrotat. En igualtat de condicions el perill havera estat en les dues parts bel·ligerants en el mateix grau. Ara, éssent els carlins els més, en número, els majorment preparats i els millorment equipats i parapetats, el perill cau del costat dels castellonins. D'ésser al contrari el perill cau del cantó de Cabrera, soldat de Carles V qui guerrejava amb els furs a la boca, llibertats que crec haveren convingut a les antigues nacionalitats lberes com a prerrogativa mínima. Deixant aixó de banda que no eren mes que plàtiques de família i potser un bonic i falaguer parany, resulta que Castelló, ciutat, coneixia el perill de la resposta donada a Cabrera i per tant tampoc hi ha temeritat en l'acció que executà.

Per aquestes raons és que jo, estimat amic En Gaetà, crec que Castelló no té motius suficients per a fer manifestacions civiques en memòria d'un acte que, com vos diuen justament, no és heroic i que per mi no aplega a la categoria de benemèrit.

Carles Salvador

GLOSARI

Conversa amical amb en Gaetà Huguet**III i últim**

No vull pecar de pedanteria. No vull copiar textos i més textos, notes i noms d' historiadors per a basitr una glosa que demostre la meua dita referents a que Sagunto capitulá davant d' Annibal com qualsevol altra població assetjada mesos i mesos comportant-se heroicament, aixó sí, però no amb aquell trágic acabament que encara va de llibret d' escola a llibraco d' Institut afirmant que els saguntins es rendiren botant foc la ciutat, llançant-se les dones, els vells i els infants a les fogueres i que els homes moriren matant sense quedar més rastre d' habitants que óssos calcinats i bassals de sang fresca.

Aquesta narració és feta pels romans els quals tenien—sense dubte—el propòsit d' esgarriar el seu poble i d' abocar-lo a escometre els cartaginésos. No oblidem que Roma no envía les tropes que Sagunto li demanava per la seua defensa i que tot era fet premeditament per buscar un motiu que fos prou gran per declarar la guerra a Cartago amb l' aplaudiment del poble. I no oblidem que aqueixa explicació de la segona guerra púnica no s' adiu a l' escàs interés, al nul interés que Roma demostrá per Sagunto.

Grécia té, per altre costat, els seus historiadors que parlen sense apassionament del sítio de Sagunto i no descriuen la capitulació amb els temes horriblement inhumans i vituperables, fora de tota raó, com ho fan els historiadors romans. Sagunto no tenia perquè defensar-se fins a calcinar les pedres. Es de jaó que no ho fera i, segurament, no ho faria per ser una població comercial, que vol dir plena de seny i de civilització, de sentit humá.

No vull pecar de pedanteria. M' agrada més exercitar l' intel·ligéncia que la erudició gratuïta, sense emocions pátries; però comprenent que aquesta narració de l' història de Sagunto no és encara del domini públic aconselle que tot aquell que se interesse per aquest punt concret consulte el grec Políbi, qui és el més documentat i imparcial dels antics historiadors, i O. Meltzer, alemany, autor de la «Història de Cartago» o, al menys, la «Història de Catalunya» de Antoni Rovira i Virgili.

Carles Salvador

Dimenge 9-VIII-1925 p. 2

La tasca de no fer res

Retornar al món, heus ací una satisfacció que pocs periodistes poden gaudir i que jo home de vida solucionada, planera i feliç puc disfrutar de tant en tant.

He viscut uns dies fora del món sense més relació que la blavor del cel i de la mar tancades les finestres que al món donen,—sense cap notícia de cap periòdic, sense cap mena de literatura, ni cap emosió telegràfica.

No me he endursat en manuals d' estètica, ni en obres filosòfiques, ni he vist exposicions d' art, ni tan sols la música ha estat el meu gust en aquestos dies.

He viscut per mí ficat dins meu. Un espill ha estat el meu esperit i ha vist la imatge de la meva faç plena de sevenor. Un petit, és a dir, un íntel·lecte d' exàmen de consciència, encara que no fos en cap d' any sempre és convenient als intel·lectuals i als que no ho som. Així jo, aprofitant les hores caloroses de l' estiu m' he posat a considerar el meu viure, tan apartat del món com he pogut, quasi sense relació mundanal.

I qué? Puix no res. Que el que puga que fassa tant com jo. Uns dies de descans, unes jornades de no fer res, amb eixa «far niente» força productiva per renovar-se si hi ha de qué, o per continuar com és un sí no té de qué repenedir-se.

I aquesta feina de mirar-se un per dins se pot fer quan un vulga posar en pràctica la propia força de voluntat.

Carles Salvador

Dijous 13-VIII-1925 p.5

GLOSARI

Homenatge al poeta Artola

He llegit la vostra poesia, joveníssim poeta valencià, i he de dir-vos la meua coral salutació.

Benvingut, company. baix el dossier de Nostra Madona la Poesia Valenciana; benvingut amb la líra mística del vostre vers ple de llum de celsità, per fer-nos companya. Sou un altre nou poeta per la gràcia de l'amor terrenal i heu de sentir-vos acollit, ben acollit als braços amicals dels germans poetes de València.

Io, sense ningun doctorat que ensenyarvos, us aconselle que seguia la drecera literària per la que veniu a conquerir els llorers del Rai Penat; el camí de Carner, de López-Picó, de Josep Maria de Sagarra, catalans ells com vós i com jo per la llengua que parlem i el camí d'aquestos poetes magistrals dignes d'ésser imitats en tot iníci, fars de llum i de claretat en la lírica manifestació d'emoions velles i novelles però sempre personals i gales.

Vós, jove poeta Artola, no oblideu mai que escrivint un valencià purífic¹ de castellanismes ens resuïa un català literari qui pot presentar-se noblement i bellament al costat del català de Josep M. Junoy, de Martínez Ferrando (fill de València), de Prudenci Bertrana. No temau enjamai els catalanimes que al cap d'avall no són més que formes dialectals d'una mateixa llengua. I qui vulga fer literatura valenciana haurá de pendre de l'idioma comú els mots que li sien necessaris per a l'expressió del pensament.

Escrigau, puix, cara a Barcelona, centre d'expansió cultural i de sentiment pairí y podreu recollir el triómf i la glória que en altres horitzons no floreixen per la sequetat espiritual que recrema la terra y els cors.

Rebau per el vostre "Ermítá" el meu cordial homenatge i que les muses us seu propícies i a mí que no m'obliden.

Carles Salvador

Dimarts 18-VIII-1925 p. 1

GLOSARI

L' Himne de la "Región"

L' Himne de Thous i Serrano ha estat proclamat Himne valencià. Ara, que hi ha músics i poetes que han protestat virihement i no admeteixen el tal himne per flux en lletra i música. A estos senyors artistes s' han adherit d' altres i encara homes de la política, és a dir, de la ciutadania, i han gosat parlar mal d' aquella obreta que pot fer-se aplaudir en un final apoteósic de revista teatral de vida efímera.

La veritat és que que l' "Himne de la Exposición" ja estava be allà on el poble l' havia deixat i que no era menester fer-li fer el ridícul davant els estetes que l' oïren i oïran en festes oficials.

Jo era l' altra nit escoltant el que deia un músic, compositor i harmonizador ell, que feia aquest raonament simplista:

— Les autoritats si han de fer un monument, o un edifici, o una carretera, o un pont, en tindre fet el projecte demanen parer als tècnics. I ara, els senyors que han declarat Himne regional, l' Himne de l' Exposició no han estat atents amb els tècnics. No han demanat ningun parer.

Es cert. Si qui ha fet la cosa hagués demanat consell al Conservatori de València, per exemple, o als crítics musicals dels periodics valencians—el senyor Gomá del «Diario de Valencia» té la paraula—segurament, a estes hores no hauria protesta. Perque la raó és que l' Himne de Valencia deu tenir millor música i millor lletra; clar és, escrita en valencià.

Jo he unit la meua protesta a la dels valencians, amb tot el cor. E' amic Thous ja deu comprendre que soc un dels que primer protestarien perque jo no transigeixo certes coses i incerties acífitus.

I a la meua lògica m' atenc.

Carles Salvador

Dijous 20-VIII-1925 p-12

GLOSARI

Les manies

Les manies van i venen com les modes femenines, sobre tot com les modes femenines.

Recordeu la mania del vals boston o del fox? Recordeu la mania de la fotografia? Recordeu la mania del futbol? Recordeu la mania de la radiotelefonía?

I encara altres manies, les més diverses i les més divertides i les més antidecoratives.

Alló era el viure ballant, o retratant, o pegant patades a boles de paper, a molles de pa, a capsetes de mistos; alló era el viure per els electrodes, per la galena, per les antenes, per els morses i per els parasits.

Puix bé; ara que aquestes manies van aclarintse una mica estem en perill d'una altra mania: la mania dels "mois crenats." Estem, dic, nosaltres; astan ja en presó de "mois crenats" el americans.

Totes les revistes americanes ne porten ja de concursos de "mois crenats" i comença d'invadir l'Europa. A Catalunya ja sen fan i "Diario de Castellón" si vol pasar-se a to de l'univers havia de fer un concurs de "mois crenats" per a que els lectors no eus prenguen per uns localistes acérrims sense finestres al món de la moda que s'ha asomat a la premsa.

Si la Direcció es decideix podrà variar-se d'haver estat la primera publicació valenciana que introdueix la mania a aquestes terres on hi ha tanta mania fics, com jo mateix.

I qué és aixó dels "mois crenats"? No ho saben encara? Si ho sap tot el món! Si fins hi ha centenars de caricatures ridiculitzant la mania! Si els hebdomadaris se fan un tip de sture! Y no ho coneixen?

Doncs no és més que un trenca-caps ingeniosíssim. Es un trenca-caps per passar l'estona però amb l'avantage que és més económic que la galena i per contra poden ésser premiats.

"Diario de Castellón" deu fer un Concurs de "mois crenats" per traure altres manies a la gent.

Carles Salvador

GLOSARI

L' onada de calor

Per ho deia jo? Ja és l' onada de calor. La premsa a captat un nou triomf. Diuen que l' onada vindria i ací està l' onada. No s' ha enganyat ni gens ni mica. I no cregueu que és fàcil profetitzar. Probeu vosaltres, els que no sou periodistes y sabreu si és difícil dir açó vindrà i alló passarà.

Peró hi ha coses que no poden enganyar ni fer-se d' esperar, per exemple, l' onada de la calor, allà per cada estiu.

Podrà enganyar-se "L' Acción Française" quan Daudet o Maurrás prediuen una guerra nova amb Alemanya, a feixa fixa; podrà equivocar-se Farinacci quan anuncia la destrucció dels convents italians per ésser quarters antifeixistes—ai, que be si ho fossen!—; podrà errar Gil Sumbiela a l' esperar que la Societat de les Nacions li prenguen en consideració la proposta que s' ha ideat sobre l' idioma universal. Podrà enganyar-se Zinoviev i Benavente quan asseguruen que fan obres bones; però enganyar-se un reporter quan diu que l' onada de calor ha de vindre, aixó no pot ser mai. El reporter no se equivoca mai.

I la prova es aquesta: que fa una calor per a donar y vendre, una calor barcosa, pue s' apegà a la carn com la camisa de punt i com les mosques.

Aquesta calor que no ens deixa dormir, ni respirar, ni parlar agust, ni escriure bé, sembla no ho sé cert, sembla que de ponent amb un aïret eixut i foganer que ni promet ni deixa prometre dies venturosos de refresc.

L' onada de calor ja és ací. Qui la traurá de damunt? Proben, alai, proben d' espolsar-la, de fugir-la. Impossíble.

Impossíble!!!

Impossíble, ara. Dies vindrán de aïres nous i poiser de fret, de un fret que per combatre 'l serà menester molta llenya, foc, altes toguerades.

Els que sentim tant aquesta calor haurem d' esperar els dies de l' hivern.

Tot es qüestió de paciència.

Carles Salvador

Simart 25-VIII-1925 p.8

GLOSARI

Meteorologia

Aquests últims dies de grossa calor el meu conhort ha estat mirant els termòmetres que penjen de les parets, llegir les notes meteorològiques dels diaris i empassar-me de cap a peus els articles més o manco científics que ens solen amargar l'existència però que, per ara, són un gran remei contra la calor.

Allò de què prompte plouria me refrescava l'ànima. Aquelles nuvolades que apareixerien aïllades eren esperances i anuncis per poder refirar el palmíto i la botifa.

He viscut pressions i depressions atmosfèriques i la notícia dels vents bufant fuixament des de diverses direccions m'agoniaven.

Però heus aïll que ve el dia 19 i me porten «La Vanguardia». Busque de repent el «Servicio Meteorológico de Cataluña» i al tercer paragraf me trobe:

«Las altas presiones de la Península ibérica muestran tendencia a debilitarse favoreciendo la formación de turbonadas locales».

— Ja hi som, companys!—exclame tot content. Està és la nostra, amics! Ja muda el temps! Gràcies a Deu, ara ens traurem de damunt aquesta calor asfixiant! Ho diu «La Vanguardia» que és el millor diari meteorològic i funerari del món. («Probeu i us convencereu»). Gràcies a Deu que podrem refrescar el cos i potser l'ànima recremada per la ventada càlida del ponent que ha bufat aquest llarg estiu. Gràcies a Deu pel canvi, i benèdita sia la fulla del senyor «Gaztel» qui, per primera vegada en ma vida, m'ha proporcionat una satisfacció i m'ha fet sonreure beatament il·lusionat i il·luminat.

I en terminar les exclamacions he encés un cigarret esperant sentat la mudança del temps calorós actual.

Carles Salvador

GLOSARI

De la voluntat

Vasaltres conèixerem la vida d' aquell gran dibuixan europeu que es deia Daniel Urrabietea Vierge qui en la seva joventut feta formidables il·lustracions i qui patí un atac apoplètic que el deixà sense moviment tota la part dreta del cos. El clar és, inútil per a les tasques d' art. Un dia, però, a l' impuls de la seva força de voluntat pren en sa ma esquerra un pinzell i comença d' aprendre a dibuixar de nou.

Aquell atac parí en deus la vida de Vierge i la voluntat les unís fent la segona més brillant i més formidablé que la primera.

Aquest cas s, ha repetit, ara, en la persone d' un músic valencià, jove art resident a l' Argentina, de nom Joan Sans.

Aplegat a Buenos Aires de nou, desde València, estrena deus operetes a moda de la moda del 1910 i, quasi de repent, perd la memòria i l' oïda. Sans esdevé inútil per a l' art, per a la família i per a les amistats. Tots el cretem mort. I ell, mentres passa el seu calvari sense cruxifixió, doloros, sagnant humà.

Per a qué descriure els patiments i la seva esplendorosa resurrecció triomfal la vida de l' art? Seria una contalla massa llarga. Però és el cas que retorna la memòria parcialment i l' oïda. Retorna l' aprenentatge musical, la composició, l' harmonia i llança al públic les primeres obres que el fan triomfar i són de títuls que edita i són centenars els pesos diaris que cobra per drets d' autor viu dignament i ricament dins la seva eterna bohèmia.

La força de voluntat triomfa en Joan Sans, músic valencià, com va triomfar en l' il·lustrador magne del «Quixot», l' artista Vierge.

Carles Salvador

deia Da-
i qui
cos i,
seva força
dibuixar
fent la sego-
ell i
a estil
esdere-
mortal
triumfal a
retorna la
composició,
86 els
d'autor i
triumfar

GLOSARI

Comparacions

La «Fundació Bernat Weige» de la qual hauré de parlar llargament en el "Glosari" o en un "Carnen de les lleïres" pròxim comia amb un miler de subscripcions directes. A més es venen els volums a les llibreries. Però el número de subscriptors manifesta clarament l'interés que despertien els clàssics grecs i llatins en les diferents contrades de nostra parla, i fora de Catalunya, car una semblant editorial no pot fiar-se dels lectors espontanis per fer els diversos tiratges de les seues obres.

Manifestem i comparem algunes dades interessants:

A Madrid s'hi compten set senyors subscriptors, entre ells N' Angel Ossorio i Gallardo i el senyor Bonilla Sanmartín.

A València, ciutat, s'hi compten quatre subscriptors: senyors Almela Vives, Mateu Llopi. Adolf Pizcueta i Soto Mas. ¿No trobeu a mancar una cinquantena de noms de persones i d'entitats que volen passar per cultíssimes? Però no en feu de cas. La cultura, el classicisme i la elegància espiritual és un tòpic per a molta gent, tòpic reduït i tot.

A Castelló de la Plana, ciutat, hi ha tres subscriptors: N' Amadeu Pitarch, i els senyors Sanchis Colomer i Soler Pla. No en busquen més. S'han acabat. No espereu que us diga que a la llista hi ha don Tal, don Qual i don Sal, no. Són personalitats aquestes que se saben de memòria els clàssics i ara no volen enfarfegar la biblioteca amb noves edicions. No faltava més! I llibres en grec, en llatí i en català! Oh, quins pecats!

A tot l'antic Reialme valencià hi ha nou subscriptors. Nou! Ni un més ni un manco. Nou!

A New York hi ha set nordamericans inscrits, a més del catalans que resideixen allà.

Fer comparacions és convenient, devegades. La que fem avui és per demostrar qui sent l'amor als clàssics girats a la nostra llengua. I per dir qui proclama frases que no sent tot i anar i vindre encarcadament com el qui perdona la vida per no saber fer cosa més humana.

Carles Salvador

GLOSARI

Els noms propis

Aquell costum de traduir els noms propis d'una llengua a una altra llengua ja no és d'us corrent. Els intel·lectuals, els escriptors, els periodistes de quasi tot el món serveixen el nou costum treballant-lo d'una gran justesa.

La veritat és que no sempre se podien traduir tots els noms propis; per exemple el nom de la població russa Nidni i el de l'anglesa Middlesborough. ¿quina correspondència espanyola podrien tindre? La Toledo, Cáceres, Oviedo, ¿quina traducció valenciana se podria trobar sinó és fent riure?

Als noms propis de persona el passa igual: René, Arnold, Francis, Jane, John, ¿com posar-los en altra llengua sense perdre la sabor? A més, que Bernat Metge, l'escriptor català, no pot ser mai Bernardo Médico, ni Bernardo Metge sense caure en basques antiesfètiques i anticulturals.

D'ací, de l'interès de conservar la personalitat i el bon gust, ha vingut la conservació del nom personal de l'escriptor en la seua mateixa llengua o en la o en la llengua que ell sempre ha escrit: Marcel Proust, Giovanni Papini, Georges Eltoi, Miguel de Unamuno, Josep Carner, Jules Sandeau, etc., en totes les llengües.

On menys han seguit la nova ruta ha estat a Madrid i això que algú ha aconsellat guardar el nom de l'escriptor tal com ell l'escriu.

Jo, com altres fan, aconselle que ningú traduïxca els noms propis. Així, puix, escriurem Alfonso Reyes, Enrique Gómez Carrillo, Juan Belmonte, Jacinto Benavente, Alvaro Retana, etc., i així mateix escriurem Teodor Llorenç, Ignaci Iglesias, Carles Ros, Joaquim Garcia i Girona, etc.

No es extrany llegir encara Vique per Vich, Raimundo Lull per Ramón Lull. Però a nosaltres, valencians, no ens ha agradat mai dir Magrana per Granada, la ciutat andalusa.

Es qüestió de bon gust.

Carles Salvador

Dimarts 1-IX-1925 p.1

De la exaltació del sentiment

Al poeta Artola

"Xenius" ha dit: «No canis, no exaltis res» referint-se al mestraige qui no deu marcar ni fiar el sentiment del jovent, sino deixar-lo en plena llibertat sentimental. Després ja cantaràn junts els qui senten l' amor de la mateixa cançó.

"Xenius" ha escrit molt i sobre temes molt variats. Ha dit grans veritats i—val a dir-ho, ha escrit grans mentides i avui encara en diu el senyor Eugeni d' Ors, el fal·lible.

Aqueix mateix tema plasman l' exaltació del sentiment d' aliri l' ha toca ell mateix firman "El Guaita". En veritat de veritat el senyor Eugeni d' Ors s' ha negat. Aixó no vol dir que "El Guaita" no tinga raó i que el "Xenius" sí que n' tinga. Ben al contrari. "El Guaita" escribia be.

Cal exaltar el sentiment. De qui?

De qui tinga dormit el sentiment allá en la subconsciència.

El nostre poble és ple d' individus que tenen dormits molts de sentiments. Sobretot, sentiments nobles. Apareixen a flor d' acció els que són amb els instints. Altres moren ab l' individu.

L' exaltació dels sentiments no deu ésser en homes, en pobles conscients. Ells per ells ja es produiran. Però en qui la vida anímica és reclusa al fons de la subconsciència menester ha totes les veus de tots els que canten i exalten.

Es norma primària en educació. La psicologia d' un individu ens proporciona el camí a seguir per fer la seva educació integral. La psicologia "mitja" d' un poble o d' una raça ens dirá qué cal fer per a complimentarli el sentiment.

A més, hi ha idees noves, de gran valor humá, producte d' un home o d' una "élite", que comporten nous sentiments o novelles modalitats d' antics sentiments; allavors és quan convé cantar i exaltar els dormits o els ignorants o els indiferents.

Es per aquestes últimes raons que no sols manquen poetes sentimentals, sino trompeters i tabaleters del sentiment, per a us dels que els necessiten.

Carles Salvador

Escriptors de valenciá

Hi ha qui creu que es pot dir escriptor valenciá perque escriu tal com parla el poble actualment, amb eixe bil-lingüisme barroer, enfangat i corromput per culpa de l' abandono en que es-té i que s' ha tingut nostre idioma.

Aqueixe llenguatge que condemneu, és nomenat «llenguatge traquero» recordant el que ha usat un setmanari molt popular. Però tal manera d' escriure, vestida i tot amb ortografia un xic acostada a la convenient, no és prou perque els esperits aristócrates, refinats i intel·ligents la puguen passar ni amb ulls bondadosos.

Mesclar valenciá i castellá donant-ho tot com a valenciá no és la feina a fer.

L' escriptor té una gran responsabilitat davant els lectors. No ha de donar gat per llebra. Ha d' elevar tot el possible el llenguatge del poble. Altrament la tasca és negativa i l' eficácia es contraria al proposit de l' escriptor.

Escriure no ho poden fer tots. Per escriure publicament, el que cal és saber la llengua en que hom escriu, la literária sobre tot, si l' escriptor vol fer obra de renovació, i d' enaltiment.

Escriure valenciá desconeixent el més elemental del nostre idioma es fer a València un maltort, que ningú podrà agrair malgrat la tasca, el feinejar assidu.

Si els castellans, els italians, els bascos demanen a llurs escriptors el coneiximen dels idiomes respectius, lo manco que hem de demanar els valencians als que escriuen en valenciá es coneiximent del lexi i, si més no, una mica de sentit comú.

Carles Salvador

GLOSARI

Apertura de classes

Primerament s' obrin les escoles de l' ensenyament primari; segonament les de l' ensenyament secundari. Unes i altres escoles tenen en diposit la clau de l' esdevenidor.

Deus questions ha sacjesat l' esperit dels dedicats a l' ensenyança, aquest estiu. L' Escola Unica, a França i el procés Dayton als Estats Units han fet escriure i han fet discutir els interessats. Espanya s' ha preocupat força dels dos assumptes. Dos menes de fanatismes han tornat a aparéixer i una sola posició ha pogut triomfar, ara, com sempre quan l' harmonia és cosa natural al pensament. La tolerància, humana manifestació d' intel·ligència, ha estat per damunt d' aquestes deus qüestions.

Peró la solució no és encara trobada. ¿Escola Unica?, és a dir, ¿Escola de l' Estat? ¿Escola Lliure?, és a dir, ¿Escola Aconfessional?

En fer l' apertura de les classes els interrogants deurien ser contestats per tots: per els mestres i per els pares i per els estudiants. En un assaig que algún dia tindré el gust de publicar contestaré com a mestre d' estudis, com a pare i com ciudadá-estudiant ço que penso sobre l' Escola, i que és alguna cosa radicalíssima però ecléctica i un molt ajustat a tota justícia, a tota ideologia i a tot interés de l' Estat.

Clar que avuí ja puc dir alguna paraula referent a l' assaig, que comporta dues fonamentals idees.

A).—Tota Instrucció per l' Estat constituït.

B).—Tota educació per l' Escola Lliure.

Dir tals coses en l' hora de l' apertura de classes ja és prou significatiu,—supose.

Carles Salvador

Dimecres 16-IX-1925 p. 1

GLOSARI

L' Exposició de París

Es una Exposició la de París—1925—dedicada exclusivament a les Arts Decoratives Modernes. Han estat excluit, com és de supondre, tot el gòtic i tot el de gust clàssic. Catalunya ha acudit a exposar, baix aquestes temibles condicions i baix el seu nom étnic, les Arts Decoratives i ha estat admirada i elogiada aqueixa terra qui no ha fet un mal paper, ans al contrari, al costat de altres terres d' un gran historial decoratiu. El conegut crític i novel·lista Miomandre i molts altres crítics han dit paraules plenes d' elogi, justes i franques.

Per acabar d' arrodouir la manifestació de l' art català ha anat amb decorat nou l' actor Borrás amb unes quantes obres catalanes. «Terra Baixa» sense traducció de cap mena s' ha representat a l' escenari tripartit de l' Exposició, abans i després d' altres obres capdals de diferents nacions i llengües.

El Govern francès ha honorat el nostre teatre en la persona de l' actor màxim d' avui dia.

Es cosa falanguera recordar aquestes manifestacions de la terra estimada. Quan els de prop no fan gens de cas de lo bo i millor que hi tenen davant els ulls, els de terres apartades—no llunyanes—es mostren emocionats cordialment d' aquestes mateixes coses nostrades. No és el tipisme el que els commou, sinó la manifestació culta d' una esplèndida civilització.

Entre els vidres d' En Gol i les tragédies d' En Gimerá hi batega aci i allà tota una escalfor de intel·ligència que, naturalment, sura per damunt totes les buides i nécies paraules que se pronuncien.

I qui ha estat intel·ligent davant el fet de l' Exposició Internacional de París ha pogut saber de l' escalfor de les obres catalanes.

Carles Salvador

Sivendres 18-IX-1925 p. 10

GLOSARI

Leon Bloy

Aquest exquisit escriptor francès ja podria ser més conegut per els lectors d'aquestes latituds. Els diaris catòlics quan busquen una novel·la per publicar-la en fulletó sembla que no tinguem má on tirar. La novel·la és pressa—diuen—pels escriptors descreients. El públic no més es preocupa de llegir literatura naval i carnal. Les escoles franceses són plenes de desvergonyes o de aconfessionals.

I no. La França té—tenia—; la Fransa té un gran escriptor catòlic qui ha escrit molt i molt be novel·les bellíssimes i cristianíssimes. No entreu dins la literatura rosa o blanca, sinó dins la roenta i tallant; novel·les de tesi i de dogma on van explicats els Misteris santíssims de la religió cristiana. Leon Bloy és un gran escriptor i filosof i un gran creient.

No obstant, Leon Bloy és poc conegut. Han sabut la seva obra i l'han dita. Rubén Dario i Azorin; López-Pico i Josep M. Junoy; Josep F. Ráfols. Aques últim ha publicat una extensa biografia a «La Paraula Cristiana» publicació barcelonina. Els italians també han dit les seves paraules d'elogi, i els francesos l'estudien i el seguixen amorosament com un pare i com un director.

«L'obra de Bloy, que té tots els matisos—igual que nostra vida—, que tot ho diu, que no amaga res, que té tots els més grans atreviments, totes les més inesperades audàcies, altament justificables pel seu art d'una lucidesa genial i encara més per la puresa de la seva fe vivíssima que l'encara a l'Infinit», deuria ser conegut en aquesta terra nostra, sisquera pel fulletó que un diari catòlic pensés publicar per entreteniment dels seus lectors.

Carles Salvador

Dimarts 22-IX-1925 p.1

GLOSARI

Métodes educatius

El brillant editorialista de nostre DIARIO comentava feliçment l'atre dia els nous mètodes empleats ara efiçment al Marroc per la doble ofensiva franco-espanyola contra els rebels del Rif. Alló del tractament suau, de prédiques, amistats i oferiments de pau, emprats pels polítics indesitjables del règim antic i caigut va donar tan mal resultat que ha estat la causa de les revoltes que gràcies a Deu terminarà el Cap del Govern per sempre més.

Aquest mètode de fer obrir els ulls de la raó als rifenys m'ha fet pensar en els mètodes educatius suaus, de prédica bondadosa que usen els pares i els mestres per fer créixer els infants dins un món més civilitzat que no varen gaudir els nostres pares. Ja no s'ón l'esclafit de la bufetada paternal dins les cases ni el colp de la palmeta dins les escoles. Fet i fet l'educació bèl·lica—digam-ne bèl·lica—s'ha desterrat i generalment domina l'educació pacifista.

Peró vet ací que els infants s'han fet majors i ara ja són joves, quasi homes. ¿No veien una generació, una joventut que puja de malcriats, d'afeminats, d'intolerants, de queixosos, de irrespetuosos contra la família, contra els companys, contra les lleis legalment confeccionades? ¿No veien que aquesta joventut que només estima la vida blana és la que ha estat educada en els més moderns mètodes antibufetjadors i antipalmetaris?

El dubte que exposem fon motiu d'una enquesta a l'estranger no fa molt de temps.

Si la penetració guerrera al Rif dona per resultat l'incorporació d'aquelles terres a la comunió cultural europea podrem anar pensant els mestres si ja tenim prou educació pacifista i si cal pendre novament la palmeta, la corretxa i altres eines de doior per educar els nostres més tendres infants.

Carles Salvat

Dijous 24-IX-1925 p. 5

GLOSARI

LEO FALL

Leo Fall abans de morir ja havia passat a l'història. Ell i Lehar han estat els reis de l'opereta dita vienesa i que ha caracteritzat tota una època,

L'opereta vienesa havia mort i ara és a l'història com ho és qualsevol art passat de moda.

Leo Fall qui ha escrit moltes obres es feu ben popular entre nosaltres amb «La princesa del dòlar» que aplegaren a saber-la de memòria les veïnes de cada ciutadà. Feu molts diners, és a dir, en guanyà moltíssims. Ha mort després de veure com soterraven les seues obres.

En veritat la glòria de Fall no és desitjable per massa passagera. Començà a escriure en 1902. L'última estrena de la qual en tenim notícia es «L'Emperadriu» en 1916. I a mitjans del 925 plega i s'empassa d'esta vida a l'atra als 52 anys.

Quinze anyades de triomf espectacular no és una gran cosa quan un munta un teatre nou que dona la volta al món i el veu caure sense deixar rastres aprofitables. El triomf de Fall és comparable al triomf en Espanya del comediograf Muñoz Seca encara que el d'aquell és més important i més valuós i mundial. Al cap i a la fi Leo Fall no va retorcer l'art; en tenia prou en tractar amorosament els temes banals i fer-los recixir. Els compare únicament perquè els dos teatres moren als ulls dels dos autors trionfants.

A la glòria que se obté el veure crear requix la pena de veure com s'esfondra l'obra creada. Clar que no podran dir els biografs que Leo Fall va passar per el teatre sense pena ni glòria sino que, ben al contrari, haurán de manifestar la joia i el dol que segurament, experimentá en vida el cèlebre compositor.

Carice Salvador

Divendres 25-IX-1925 p.1

GLOSARI

Zamora rumbista

Es bo tindre més d' un ofici, més d' una professió; és bo conèixer més d' un art i més d' una ciència encara que un siga una notabilitat en aquell ram al qual es dedique preferentment.

El general Maugin amés de tecnic militar éra literat i home de ciència.

Felipe Trigo era gran novel·lista, gran metge i gran ebanista.

Zamora és insuperable porter en futbol, inimitable boxador i elegantíssim rumbista. A hores d' ara ja sap tot el món que Zamora ha ballat la rumba en un musicol barceloní sorollosament aplaudit, entusiastament vitorejat i enormement «jaleado».

Es bo tindre més d' un ofici car si per altres causes no, per poder dedicar-se a qualsevol dels oficis que un coneix i no morir-se de fam.

El dia que Zamora s' impossibilita per a ser porter pot pujar al «ring» i demostrar que té un «punch» formidable; el dia que la boxe li haja deixat sense dents i sense ganes de rebre més pot pujar als escenaris i ballar la rumba i altres balls igualment exòtics. I en aquest ofici, manco exposat, pot guanyar diners i fama i anar als «eromos» de xocolata amb el vestit que li corresponga.

Es bo tindre més d' un ofici. El que cal és elegir el més convenient.

Alsántara es dedica a la medicina. Aixó vol dir estudiar i fer vida ordenada de burgués. Zamora es dedica a la coreografia sensual, brauca rumbista. Aixó vol dir «manzanilla» «vinillo de Jerez» «vinillo de Rioja»..., vida fàcil, noctambulisme, aventures galants i «juerga».

Entre l' exercici de la medicina i l' exercici de la diversió continua el dubte a elegir no es pot fer llargen joves com En Zamora que sap estirar-se.

Carla Salvador

Dissabte 26-IX-1925 p. 1

30 de Septiembre de 1925

GLOSARI

L' Argentina y la fruita

Acabe de llegir que l' Argentina prohibix l' entrada al seu territori de la fruita espanyola, excepte aquella que aquestes latituts quasi no produïx, L' agricultura canària, però, sembla té oberts aquells mercats.

Qué passa a l' Argentina? Qué és aixó o qué significa?

Som preparant aquestos dies els discursos, les estadístiques, els recotds històries, les poesies i els verzos—que no es igual—per al dia dotse del més d' octubre; som acumulant les frases dites, repetides, els tòpic, els llocs comuns; som amantit els gallarets, les banderes, l' exornació tota de les sales on s' ha de fer la festa de la Raza; som ensajant himnes i marxes en honor de les repúbliques americanes, filles idolatrades de la Mare Espanya, quan una d' elles, l' Argentina, segons els diaris d' avui dia 22 de setembre ens dona la notícia contra la fruita de la nostra benvolguda i floreixent agricultura.

Qué passa? L' Argentina no se estima la nostra fruita perquè és cara o perquè els argentins se abastixen suficientment d' ells mateixa.

De totes maneres, la nova dels diaris és demostració de que cada dia l' Argentina és més lluny d' Espanya. Ella té ja intel·lectuals de primera fila i obrers que dona goig de veure com intervenen en els congressos internacionals; ella té tot un programa d' indústries tèxtils que amb el cotó que produirà podrà passar sense la roba europea; ella té un gran pervindre i regularment; segons lògica, podrà anar tota sola passejantse pel món.

Si que se podran contindre les passes progressives d' aquesta nació d' Estats federats amb el recitat retòric de les nostres festes anuals? No.

Qui sàpia el remei i el crega just, que el diga, el demostre i l' aplique.

Ahir l' Argentina ens rebujava la governació; avui ens rebuja la fruita; dema, Déu sap si que aplegarà a rebujar.

No obstant, nosaltres, tenasos, fem la Festa de la Raza.

Caries Salvador

Dimecres 30-IX-1925 p. 6

GLOSARI

Aigua, falta

No plou, i açó comporta un excés de problemes a resoldre. Són numerosos i de tan variats i tan complexes només volem parlar d' un, no perque els altres sien manco importants sino perque l' espai que el periodic ens destina és massa reduït i per no repetir el tema fent la cançó de l' enfadós.

Falta aigua per a beure i per a llavar-se. Un home, davant del dubte de si es llavarà la cara i les mans o si deixarà l' aigua per a beure és segur que resoldrà satisfer la segona necessitat abans de la primera.

Un poble que no té aigua per a llavar-se és un poble abandonat si en té de sobres per a la cuina. Serà un poble brut, antihigiènic, asquerós. Ningú no podrà anar per els seus carrers sense odorar asquerositats.

La cara, les mans, el coll de les persones amb una brutícia d' anys feta crostes es fan impossibles de mirar, de tocar.

Un poble sense aigua per a llavar-se es un poble de mal d' ulls, de boques fétides, de llagues, d' enfermetats secretes, d' unguents i de medicines casolanes.

Un poble necessita més quantitat d' aigua per a llavar-se que per a les altres necessitats. Podria 's dir, refent la frasse: "digues quants litres d' aigua diaris consumixes i te diré els graus de cultura de que disposes per fer la vida en societat."

Caldria la dictadura de l' aigua en assumptes higiènic; i volem donar a la frasse el més ample sentit material i moral.

Carles Salvador

Dijous 8-X-1925 p.1

GLOSARI

A. R. F.

Heu ací tres inicials per titular una nova marca d'automòvils; "Arf." Però no; no es tracta ara de cap mena de vehicles de transport.

Podrien significar, també, "Argentina, República Federal." Tampoc és açò el que inicien aquestes lletres.

Podrien indicar Audàcia, Renovació, Fidelitat. Aixó ja és una altra cosa. Es tota una explicació. Es més encara: es un símbol, el símbol de la Joventut intel·lectual. Audàcia per renovar les coses, les idees, caduques y fidelitat per a l'ideari i per l'acció.

Penseu en Angel Samblancat qui per algunes persones és un diable. Penseu en Pérez de Ayala qui clama per la renovació del poble amb aquell entusiasme parió de la seva cultura. Penseu en Ivon l'Escap amb la seva fidelitat constant per a aconseguir l'obra que somnia.

A. R. F. Audàcia, Renovació, Fidelitat.

Heus ací tres inicials de tres grans paraules que són també les inicials d'un gran amic, d'un joveníssim escriptor qui acaba de deixar-se l'infància al mig del carrer perquè ja li fa nosa: Angel Roig i Forés.

Els escrits d'aques jove tenen, quan deixa fluir lliurement el seu estil personal, tota l'audàcia necessària per aconseguir l'aborriment de les coses caduques i estantises que el món de les persones conserven injustament. Es declamatori. Els joves solen ser lírics. Ell porta el seu romanticisme embolcallat de declamatori. Es un mal aixó? En altres escriptors podria ser-ho; en ell no, perquè fidel a tota protesta, fidel a tota justícia, fidel a la paraula contra tota ideologia corcada ha de clamar i declamar per portar noves llums als intel·lectuals.

Angel Roig i Forés és un jove filòsof. Ell ha escrit molt i a publicat poc. Fa be. L'estudi i l'edat acabaran de formar-lo. Però ell ja és ell i ja s'el discutixen com si es tractés d'un home barba-blanc i com si al mig del front tingués la ratlla vertical de l'home pensador, de l'home que sempre té raó i que sempre diu la veritat encara que aquesta siga dolorosa tallant i saguant.

Carles Salvador

Sivendres 9-X-1925 p.1

GLOSARI

Periodisme

En la confecció d' un periòdic intervenen un bon número de persones però només algunes d' aquelles qui escriuen saben el nom de periodistes. Hi ha uns senyors que no mai s' acosten a la redacció, per voluntat o per impossibilitat, i no obstant escriuen al diari sovint, o s' acosten poc i quan ho fan és per enterar-se d' alguna nova, per saludar algun company o, sencillament, per descansar de la feina. I els diuen "col-laboradors".

El mot periodista és destinat als qui tenen a la Redacció un pupitre sempre parat, unes cuartilles sempre blanques, a punt d' omplir. Són els que saben i imflen telegrams fan informació civil, eclesiàstica, militar, diària i els que saben fer gestos detectivescos i saben beure xampany elegantment.

Però els col·laboradors són els que donen el tó al diari. Informen i comenten, lleugerament, com escau a una fulla que sols interessa una hora escasa, fan opinió i fan adeptes al diari. Aqueixa tasca metòdica, constant, del col·laborador és tan periodística com la del company que té la feina a la redacció quatre, vuit, deu hores seguides, pessadíssimes i quasi sempre mal o poc retribuïdes.

No vull explicar, ara, com fa la seua feina el col·laborador; ja vindrà això, i la retribució metàl·lica que en trau d' escriure al diari, obligadament, tants articles setmanals o mensuals.

Solsment se m' acut a la punta de la ploma el plany que faig; i voldria que als senyors qui escriuen constantment a un diari tot fent una labor de periodista se li assignés aquest nom i que a tenor d' ell se li fera un carnet de professional perquè puga acomplir tots els drets i tots els debers que li corresponguen coma escriptor-periodista.

Sera de bon vore que l' Associació de Periodistes de Castelló digués alguna cosa referint-se a estos companys de professió.

Carles Salvador

Dijous 3-XII-1925 p. 9

GLOSARI

La pau és completa

Jo, encara que ixe poc del poblat desde on observe el món m'agrada de tant en tant fer una excursió llarga o curta per terres de llengua nostra. Ara he visitat Canet i la seua industria del ferro. Ara he visitat Sagunt i el seu Teatre Romà. Les impressions han estat fortes i agradoses per la Plana. He visitat Catí i me he extasiat davant l'art antiga d'aquesta vila simpàtica. He corregut món, i he mirat fit a fit l'obra de Deu i l'obra dels homes.

He trobat amics desconeguts, amics que ho són per aquest "Glosari" de les meues entranyes espirituals i bona part d'ells m'han demanat el per què no l'editava ja i han insinuat si havia esclatat la guerra entre el nostre Director i el glosador. No, he hagut de respondre sempre.

—La pau és completa!

Motius materials han impossibilitat al Director a donar publicació les gloses que jo he anat fent, gloses que per ésser d'assumptes d'actualitat quasi totes, han d'anar a trossos al paper inútil, a les cuartilles insul-

ses, als articles barroers que els periodics

tenen la desgràcia de rebre dels espontanis, dels aficionats, dels il·lusos.

—La pau és completa!

Ho és la pau i en diferents casos la penetració del "Diari" i el "Glosari" també ho és. I perquè no sempre?

Perque "Diari" és ample de criteri. "Diari" té un marge de respecte per a les idees d'altri i cuan són les idees les que separen els homes una educada civilització mútua deu reinar i reina en els homes de idees.

En qüestions d'orde moral no hi ha diferenciació entre "Diari" i "Glosari".

Pot haver-les en qüestió d'orde polític, d'orde material i en accidents. I el glosador és prou respectuós i prou comprensiu per a adivinar que per fer la vida en societat i per obrir cada dia la finestra del periòdic a la llum dels lectors és menester una grossa dosis de paciència i de respecte humà per a les coses humanes.

—La pau és completa!

I el "Glosari" passades les inconveniències linotipístiques retorna clar i valencià a les mans dels amics.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Els Inocents

Segons un diari de la Cort s'han reunit en Madrid per festejar la diada dels Sants Inocents, alguns joves i es creu que fins se podrà formar una associació d' homes inocents.

La inocenta notícia és per a fer desvariejar. Nosaltres sentiem certa afecció per els infants els quals són inocents; però sentiem certa desafecció per els homes els quals som dolents i desil·lusionats. Ara ens resulta que també hi ha persones ma'ors que pequen de inocentes.

Quina felicitat més gran, ésser inocent. L' inocent viu en un món afora del material que conceixem pels sentits. El món de les criatures i dels il·lusos—ja hem vist que hi han il·lusos—és fet de pasta d' agnus, de paraules que van per l' aire, de miralls, de varettes màgiques, de làmpares d' Aladi.

Una de les millors ciutats del món dels inocents es Xauxa. Com tots els homes hem segut infants i per tant inocents, animetes sense malícia, sabem que Xauxa es una ciutat de vins, de tarrons, de pavos trufats, de

vagància i de son. Es una ciutat que no res passa sino és benestar. On no hi ha calamitats. On per viure no se necessita ni talent ni audàcia. Allí tot és a la mà. No és menester ni allargar el braç per menjar i per beure. Xauxa ¡Ciutat dels inocents, dels il·lusos!

Per qué es reuixen els homes que se feliciten mútuament de la seua inocència?

Una associació semblant seria un corrosiu per als inocents que ho són de bona fe. No; que no se reuixquen; que no comenten; que no expandisquen; els homes drets i fets la seua separació de l' edat inocent. En fer aixó causeu un mal als pobres d' esperit que de nits i de dies creuen o poden creure en l' existència d' una ciutat que podria nomenarse Xauxa, la porta de la cual només sobri als que saben que en el món hi ha esperits i ximplers que són inocents per que tenen il·lusions o perque no sabrien qué fer de l' imaginació si no s' il·lusionaren amb qualsevol poca solta humana i acolorida.

Carles SALVADOR

13 Enero de 1926.

GLOSARI

Tirant lo Blanc

Tinc damunt de la taula, el segon volum d' aquesta novel·la cavalleresca que eseriguera Martorell i Galba, abans que Cervantes eserigués el seu «Don Quijote.»

Són molts els valencians que coneixen de nom l' obra clàssica i són pocs els que l' han llegida. La nova edició és feta curosament i econòmica perquè tots els que vullguen llegir-la puguen comprarla.

Es opinió de Cervantes que Tirant lo Blanc és l' única novel·la cavalleresca que es pot posar en mans de lectors; si Cervantes no hagués escrit aixó també nosaltres elegiríem i estimaríem la novel·la del segle XV car en ella hi traspua la nostra valenciana història, el tarannà valencianesc, les festes, les honors i les dites dels cavallers i de les dames dins els salons i en conversa. Llegir Tirant lo Blanc és llegir el valencià clàssic i és conèixer els nostres costums clàssics posats en llavis de personatges cavallerescos forasters però de pensament nostrat.

Com el Tirant lo Blanc és anterior al Quijote i Cervantes serví per la novel·la de Martorell una afecció viva i simpàtica, algú ha estudiat les dues obres i ha trobades mes de quatre semblances, les quals fa més astimable el llibre valencià quan més estimat és el Quijote.

El català J. Givanel i Mas ha fet aquest estudi comparatiu titulat «Tirant lo Blanc» i «Don Quijote.» El recomanem als aficionats als estudis cervantius. Ans de Givanel i Mas treballà damunt les dues obres, En Bowle, En Clemenci, En Cortejón, els quals demostren —i nosaltres no en volem treure més partit que ells— que Cervantes tenia un fort coneiximent del Tirant i que aquest influí la novel·la «Don Quijote.»

Saludem la nova edició del «Tirant lo Blanc.»

Carles SALVADOR

GLOSARI

Teatre valencià

Aquesta nova art valenciana del Teatre que ara dona les primeres passes és digna d'atenció. Titubeja encara, seguix els camins que autors forasters indiquen, hi ha una pila d'obres que més valdria no haver-les escrit, tot és cert. Però que el Teatre valencià comença a produir-se seriosament, també és una cosa certa.

Está morint-se el **muñosequisme**, está evolucionant el sainet i la comedia, naix el drama i si el vent i els déus son propicis se espera una esplendorosa floració teatral, Fins avui han estrenat, amos i senyor del escenaris valencians, una llarga llista d'autors inconscients, arrivistes, ignorants i tarats. Ara es desperten els escriptors i els poetes i se llancen a la conquesta del públic.

El públic els repel·lix desavesat com és a la producció noble i artística. Hi ha qui proposa un Teatre Intim. Fora massa, això del Teatre Intim. El que no és poc és anar a per el públic allí on es reuneix.

L' escriptor, el poeta que domina la tècnica teatral ja triomfa avui. L'alberola i Casajuana és una bona parella de mostra. Al costat d'estos dos autors pot estrenar i ésser aplaudit tot aquell que tinga nas a la cara. Estrenarà qui se ho proposa i fassa bones obres en relació al temps, al públic, a l'espresari i als actors que tenim.

Hi ha autor que exclama: La meua obra és per a una època de major gust. I qué? L'autor que aixó diu que traslade l'obra a Barcelona o que la garde per a d'ací cinc o deu anys. No és gran temps perdut; mentres pot escriure unes quantes obres més i alla vore estrenar-les totes seguides.

El públic no pot tampoc donar tots els salts, no pot fer totes les cabrioles que els autors d'una art que ara comença a caminar vulguen fer-li donar. Tenim el cas de Pirandello. Un gran autor que és rebujat per bona part de públic. A Muñoz Seca li passa a'tre tant. I com el públic de teatre valencià és sempre el mateix, resulta que l'autor de més novetats és l'autor més protestat.

Les protestes d'ara no indiquen que l'autor siga flux sinó que el públic és limita a aplaudir el que més li han donat com és tot el xavacá, tota l'espardenya, tota la brusa, tot el bilingüisme que els saltejadors, que no autors, han fet de l'escena valenciana en el moment d'alsar el teló.

Si els escriptors, si els poetes, volen escriure be per al teatre, el públic els rebrá bé, la força, perquè el públic més que roïn és enganyat.

Els tenen la paraula, ara que el Teatre Valencià está en marxa.

Carles SALVADOR

GLOSARI

La realitat

El meu filllet, als sis anys, ha comprés tot el que hi havia d' il·lusió en la llegenda dels Reis. Ara ha entrat en el món real sense que jo ni la família hatjam tingut interès en cobrir el vel misteriós i lúminós dels homes d' Orient que cada any venen a donar al balcó de casa les joguines i els ensucrats. Aquest any, després d' haver desembolicat capses i les paperines m' ha dit fent cara d' home:

—Els Reis és vosté.

Com diantre s' enterat este xicot de sis anys? Intuició? Cal Si ho ha dit un xicot més que ell que tampoc creu ja en els Reis.

Aquest fill meu—he pensat—ja no espera res dels homes que viuen amb fastuositat, no es deixen veure i tocar, que tot ho regalen. Potser esdevinga un republicà; un intel·lectual; un realista; un materialista.

Peró potaer no; potaer que, com jo mateix, aplegue a ser un romàntic, un somniador, un il·lusionat, un utopista.

No m' desagradaria que el meu filllet fóra com jo soc. La desil·lusió d' ell, ara, l' últim temps ha cuan jo era aiximateix petit i quèdul. En ser-me fugir la llegenda vaig entrar en la realitat i atots aplega el dia en que sabem que no hi ha més Reis d' Orient que els tres pares, el nostres familiars.

Aleshores entrarem dins la realitat. La realitat no és gens menys desagradosa que l' il·lusió dels Reis. No hi ha mes Reis que el pare! Tota la veneració, tota la fe i esperança que els nostres fills teniem posada en cicles abstraccions huides les posaran en nosaltres pujarem, dins els cervells dels infants, a una categoria de reialesa, amorosa, paternal, benèfica, nigna, com escau a l' acció de pare de família.

En aquest canvi eixim guanyant tots. Els fills perquè ja no mai creuran en el fantasma dels Reis; i els pares perquè veem els nostres rehrots endinsats en la realitat de la vida pròxims a l' homenia.

Benaventurada edat la dels sis anys del meu filllet que ja comença a posar les coses en son lloc.

Benaventurat, el que usant la raó sap distingir entre un fantasma i un pare. Benaventurat, perquè mai més creurà en tal fantasma sinó en la força de la sang, humana, paterna, humana!

Carles SALVADOR

llegada dels
en des-
deixar-li al
desembolicat les

xicàs major

fastuositat, que
un incredul;

somniadespert,

sentida
entrar en
els nos

que l'il-
esperança
nosaltres i
paternal, be

fantasma
la vida,

coses en

Benaventu-
paternal,

Enqüesta

Els lectors del «Glosari» són bons lectors de llibres i de revistes i vulguera que així com jo me dirigixe quotidianament a ells, ells se dirigiren a mi; de tant en tant, per a canviar impresions, bons amics, impresions cultes rebudes per les revistes i pels llibres que llegeu.

Comenceu, puix, a fer una innocent enqüesta que podrien contestar, si els plau, a tenor de les següents interrogacions:

- 1.ª Quin llibre de novel·la us ha deixat més agradoses impressions?
- 2.ª Quina obra de teatre us ha donat més normes de vida profitosa?
- 3.ª Quin poeta ha fet vibrar més la vostra espiritualitat?

Si el llibre fóra una cosa per passar l'estona, resoltament no hauria profit ningú en llegir un llibre o en ser present a una representació teatral o en oir una lectura de poesies. El llibre, crec, és per més coses que per fer menjar un escriptor, fer una indústria l'editor i un comerç el llibre. El llibre és una manifestació cultural i l'autor té dret de demanar lectors que vulguen culturar-se l'esperit. L'obra o les obres llegides o escoltades per fer passar el temps o per provocar la son no mai han de cansar un profit al lector, sino una pèrdua irremediabile de temps.

No és la mateixa cosa el llegir per llegir que l'escriure per escriure. L'escriptor farà obres per la necessitat de traure a fora el que ell té a dins, bo, mitjà o dolent. El lector no llegirà obres sino quan el contingut del llibre passe més o manco mastegat a l'interior. Després vindrà la digestió i, si volen, l'assimilació de les idees de l'autor.

I ací anem. Volem, en fer l'enqüesta, que els nostres lectors diguen quines son les obres que més han assimilats o han estat i estan a punt d'esser ànima de la seua ànima.

I han d'escriure la resposta? No pretenc tant. És suficient que els nostres amics se se contesten interiorment, que fassen balanç de les seues lectures i que fassen proposta de llegir més i millors autors que fins avui.

Seria bo que les persones feren balanços d'aquesta mena: avui referent a llibres; demà referent a accions ciutadanes; un altre dia sobre l'utilitat del seu propi treball...

Però ja anirem tractant diferents qüestions en diferents enqüestes,

Carles SALVADOR

GLOSARI

Quí descobrí l' Europa?

Amb motiu de la Festa de la Raça, hi ha un personatge oficial sudamericà que diu, ben enfadat per cert, que ells han festejat com cal i alabat i agrait, l' home que va descobrir l' Amèrica, i que tots sabem fon Cristófor Colomb i aventurers espanyols; però que Europa no s' ha preocupat d' aclarir, alabar, festejar i monumentalitzar el primer americà que posà els peus al vell continent, es a dir, a l' americà qui va descobrir l' Europa.

Es una ironia? Tal vegada. Però és ben cert que ningú no sap qui font i en cap lloc hi ha un bust, un carrer, una plassa dedicada al genial americà que ens va descobrir.

Els historiadors i els hispano-llatins ja tenen una mica de tasca més a fer. Hi ha que se' gir un rastre i per ell anar a buscar el nostre descobridor que, sense dubte, fon un gran aventurer encara que portés al cap unes plomes de cotorra i al cos un tros de sac per tapar la seua nuesa.

Es terriblement infantil tindre que descendir als detalls que el personatge oficial del Paraguay ens obliga. Dit senyor no té prou en considerar que la raça espanyola ja els hi portà la llengua i la religió, és a dir, tota la civilització i voldria vore com se fan als homenatges als indis que Déu sap com parlaven i Déu sap com adoraven la divinitat. Seria cosa de observar una festa a un indi. Se farien danses primitivesques, elogis en llengua, en llengües americanes, vestirien els festejadors les plomes, els arets els devants de palma? Chilosa!

No calculem, no. Deixem córrer l' ironia. Primer que res averiguem si les tres célebres carabeles descobriren l' Amèrica o si l' Amèrica asomà el nás per descobrir les tres carabeles, que tot podria ser. I quan aixó ja siga una cosa clara vorem de quedar be amb el descobridor de l' Europa.

Carles SALVADOR

26 Enero de 1926.

GLOSARI

Qüestions morals

Barcelona, una part de Barcelona, ha rebujat en forma tempestiva un mediocre grup escultòric simbolisant Tarragona que ha estat exposat a la Plassa de Catalunya per l'Ajuntament o per l'arquitecte que fa la reforma,

Ha estat rebujat per unes figures nues. Qüestió de moral, diuen. Nosaltres no tenim res a dir fora de que l'escultura, segons les fotografies que hem vist, és pobra. Hi ha uns infants que ben be podien ser replegats per unes dides. I uns capitells que ben be podrien ser de ciment armat. I uns caps de dona d'una bella factura hel·lènica damunt d'uns torsos massa poc estilisats. Al foc puix. Una tal agrupació de figures encara que vestiren força roba, no deuen exposar-se al públic.

Pero no és així el cas. El cas és que les vestirán les figures i serán col·locades definitivament, al cor de la gran capital. La moral de Barcelona haurá guanyat? Creem que no.

Les senyores i les senyoretetes porten unes faldilles que només tapen fins el genoll. Les cames a l'aire, encara que dins les calses de seda, son un atentat a la moral de tots aquells que en mirar-les tenen gust en fer certs pensaments.

Als **music-halls**, **cabarets**, **ba-ta-clans**, i teatres els desnuts no són marmoris precisament i allí va la juventut a extasiar-se, suposem, amb coses ben immorals.

Qué fer? Fer el que fan les persones cultes. Esgarrifar-se de tot el que no porte el sereníssim reglell de l'art pur. Tots els que han visitat el Vaticà podran saber alguna cosa de les bellíssimes obres d'art que i són. Ningú malpensará del perquè són allí. Tots els creients hauran vist escultures bencides de roba escasa. No se qui podria oposar-se a un Adam i a una Eva amb el tratje naturalista que els escau en el Paradis terrenal. Vestir Adam amb una marinera i Eva amb un vestit imperi, crec, que fora quasi quasi una heretgia.

Donem a cadascú el que li falta. Al grup de la Plassa de Catalunya li falta art i als **music-halls** barcelonins els falta moral. Res mes.

Carles SALVADOR

Dimarts 26 - I - 1926 p. 6

GLOSARI

"Sansón Carrasco"

Sansón Carrasco, si no recorde mal, és un personatge de «El Quijote». En llegir els capítuls cervantins on apareix i dialoga este senyor de psicologia vulgar me l'imaginava corpulent com el Samsó bíblic de carns dures com una imatgeria de fusta de «carrasca»

Ara, en llegir el «Sansón Carrasco» del **Diario de Burriana** no puc menys de imaginar, de suposar tota una altra persona: un senyor carregat d'espatlles, amb lentes d'or, amb les mans a les butxaques. Ja compendreu que mai no he vist En Carles Gamón i que per aixó soc, potser, equivocat de mig a mig. Però el pseudonim pareix li deu escaure millor a l'ànima que no a l'argila que Deu hà tirat i donat al fer-lo náixer.

Sansón Carrasco té una ànima d'una noblesa sorprendent. Mai no havia comprovat cosa semblant. Ell, escriptor de setmanaris bilingües valencians s'ha remontat a fer editorials d'un rotatiu, quotidianament, en els quals l'idealitat traspua com les puntes de l'art gòtica, i on la sinceritat de les seues paraules són com l'auga de la neu, fusa a la besada del sol adalt el Penyagolosa.

"Sansón Carrasco" té totes les condicions de l'escriptor. Té sentimentalitat, veracitat i sencillesa. Té un cor dolç, com una taronja sucosa. Es un periodista que no convenç perquè el tema que troba per donarte 'l a llegir ja té totes les simpaties del lector. Cada dia, en voler llegir el seu **Comentrio** te fa exclamar: Quina corda del meu cor farà vibrar? I en terminar la lectura el cor el tens com una caixa de música i l'ànima contenta.

Carles Gomón té una ànima forta i vibrant.

Tenim l'esperança que algú dia ens oferirà un llibre de proses sucoses, recull de memòries, de aquarel·les de la Plana, de utopies.

I tenim l'esperança de poder-lo abraçar corporalment i amigablement.

Carles SALVADOR

Dimarts

2 - II - 1926

p. 3

GLOSARI

Elogi de la censura

Tanmateix hi ha escriptors que no saben fugir de criticar la censura dels diaris, de les revistes i dels follets. Tan mateix hi ha plomes que si la censura no fóra escriurien tal com escriuen ara, en aquest reïne del censor. La censura, però, ha aconseguit llevar una tara als periodistes i no mai acaben de lloar la tasca del llapis roig.

Abans se criticava a dreta i esquerra amb un llenguatge pocasolta i brófec. El talent natural del periodista era en brut. Ara, qui no és del seu natural fi, d'intel·ligència aguda no pot escriure, no pot redactar ni una curta gazetilla intencionada que no siga agafat tot seguit per la xarxa del censor.

Els diaris s'han elevat de to des de fa una mica més de dos anys. Alguns periodistes han desaparegut com a homes dedicats a la crítica; altres que han vingut a treballar al nostre costat han tingut que deixar les fòbies.

Tot això és en favor de la premsa i dels lectors.

Tot això és la educació que els diaris abans no tenien i ara sí que tenen.

Hem guanyat els que llegim i hem guanyat els que escribim. Beneïda siga la censura, en aquest aspecte, el més interessant de tots.

Per altre cantó, la cosa no pot anar d'altra manera. Un poble com el nostre que no demostra massa ganes de vore restablert el parlament i que de tindrel tan mal us en faria d'ell, el que manco pot notar és la falta de llibertat de la premsa. No obstant dir-se i repetir-se que la premsa és el quart poder—ho, quina mentira més gran!—qui governa en totes les latituds és una minoria que fa sempre el que li dona la gana. Una campanya de premsa sempre sol acabar se donant entrada al sector de premsa que la fa. Hem estudiat moltes d'eixes campanyes a nostra terra i, desgraciadament, el terme d'elles és el mateix. Qüestió de donar gust a l'enfadat.

Ara tenim la censura de la dreta i les esquerres criden, clamen llibertat. Els dretistes criden no obstant contra la falta de llibertat que hi ha a Rússia, per exemple. Si a Espanya, un dia o altre foren els esquerrans qui establiren la censura no més tan benévola com ho és la d'ara, hauria que tancar els ulls per no llegir el que escriurien els que ara riuen satisfets.

Senyors, una mica de paciència, tots. Ara riuen uns; després riuran els altres. Temps hi ha per a tots. Però el que també hi deu haver és una censura individual, una educació fina, fina, fina per a no molestar ningú.

Per ara anotem que els diaris han guanyat de to i els escriptors en intel·ligència afinada

Carles SALVADOR

Dissabte

En Gaetà Huguet

«i arribá a la meta que el temps és concedit.»

Virgili, «Eneida», cant X vers 472.

Ha mort i ell és entre nosaltres. I fem compte —com diu Séneca aconsolant Mária—, que l'hem perdut per consell d'una sollicitud altíssima.

Vell per els anys, joveníssim per la fortor del seu cor abrandat d'ideals, el nostre venerat patriarca ha baixat la testa sempre sedreçada per la noblesa, ha tancat els ulls i ha mort. Mai més tornarem, ni en dolor, ni en consolació a abraçar el nostre pare caríssim. Tanmateix ell és entre nosaltres com la seua ànima fon sempre en aquesta terra, —oh dolça terra valenciana!— quan els seus ulls tenien goig d'esguardar les més diverses fronteres llunyanes, que l'ànima humana clava i exten les seues arrels en la Pàtria i l'Amor és qui la fa créixer i accionar, robusta i sanitosa.

L'amor a València li mantingué, adés i ara, l'ànima jove. El seu ideal era ample; però el temps concedia una meta també i eel va saber arribar-hi naturalment i lògica, no com àgil idealista.

En Gaetà Huguet tenia, per tant, el seu credo que predicava a tots el vents i, al mateix temps, una graduació tan alta de bondad, de bonhomia, que el fea un comprensiu. No mai li donaren neguit els exaltats. Els passius, sí. I els renegats. Però aquest aspecte de la seua clarividència no és per a encetar-lo ara.

Ell va treballar tota la seua vida per abrandar la joventud al calliu de l'estudi i, paternalment, curava les desviacions de l'exaltat o del fanàtic. Io prou que en sé de les seues prédiques. Per aixó no 'm dol publicar-ho avuí que el patriarca s'ha ausentat corporalment per sempre més. Però ell, per la seua acció, pel seu pensament, perquè és una personalitat representativa d'una época i d'un ideal, és immortal; i aquell que estudie el moviment valencianista no podrà prescindir de la personalitat d'En Gaetà Huguet, el protector, el teoritzador, l'exemple.

Cal'dria fer, —i si l'hora no éspropicia algun día ho será— cal'dria fer i publicar la vida i la ideología d'aquest gran home que acaba de baixar a la tomba auriolat de glória per la seua fidelitat a la terra que el va fer náixer apostol d'un ideal humaníssim.

Carles Salvador.

GLOSARI DE LES

ESTACIONS DE L' ANY

PRIMAVERA

Sonen totes les trompetes
i els colors tots són vibrants
el blau cel captiva l'ànima
i el Sol riu bons averanys.

Cada pam de terra guanya
la verdor que el va exornant;
cada gota d'aigua entona
la cançó que canta el camp

Tots els arbres se vesteixen
amb la joia del fullam;
tota branca té una antifona
tot camí l'oreig suau.

Les estrelles despentin
els cabells de llum flotants;
l'aire roba el seu perfum
del verger on s'ha aturat;

els ocells van fent la vena
i el rossinyol fa la vena
d'un amor que no té planys.
Cada boca du floretes
tots els ulls, un dolç mirar.

ESTIU

El coixí d'una fadrina
com un núvol creua el cel;
l'ala fosca d'oroneta
talla l'aire al seu plaer.

Tot el blau del mar tremola
tota vela és gallaret;
cada platja és teoria
de colors, fembres i veus.

Camp a fora tot poeta
té en els arbres un dossier.
Tota nit té el seu elogi
tot mussol té el seu xisclet.

Les remors de tota cuca
van gemmant els erms esquerps;
la fumera grissa-clara
té volutes d'ornament.

Tota ovella fa pastura
tota abella fa sa mel.
Cada jove se desvetlla
somniaant un cupidell.

TARDOR

Despentina el vent l' acàcia;
fulla a fulla baixa l' or
i al passeig s' arremolina
dins l' estrofa de sa mort.

S' aclareixen tots els ocre
l' hora és aspra i té fredors.
Minva el verd i en la grissalla
tots els pàmpols són de foc.

Tot bancal té sa collita
tota casa una sentor.
Cada test en les finestres
llu una tilja i unes flors.

L' estelada és fredolica
i és més clara al tremolor.
Passa el vent, ales obertes,
i és tot pàllid dins son vol.

L' olivera no es desfulla
ni es despulla el pi ni el boix
i la jove enamorada
fa un caliu del seu amor.

HIVERN

Cau la pluja i cada gota
xipolleja en els bassals.
La muntanya, fredolencia,
tota blanca s' ha posat.

La puput del bosc escapa:
colorins pels bancals.
La morada llum del dia
fa més negre el fanguissar.

L' albereda és esquelética;
l' aigua-neu atura el pas.
Filtra l' aire per les portes
refrescant tot abrigall.

Creix el foc ^{sots} ~~baix~~ la campana
tova i fosca de la llar
i les flames són les ales
de quimeres tremolant.

Ha florit ja l' argilaga
la garriga llu l' afany
i l' Amor si Amor no arriba
s' esbadella en plor amarg.

CARLES SALVADOR

GLOSARI DE LES ESTACIONS DE L' ANY

PRIMAVERA

Sonen totes les trompetes
i els colors tots són vibrants
el blau-cel captiva l'ànima
i el Sol riu bons averanys.

Cada pam de terra guanya
la verdor que el va exornant;
cada gota d'aigua entona
la cançó que canta el camp

Tots els arbres se vestixen
amb la joia del fullam;
tota branca té una antífona,
tot camí, l'oreig suau.

Les estrelles despentin
els cabells de llum flotants;
l'aire roba el seu perfum
del verger on s'ha aturat.

i el rossinyol fa la trena
d'un amor que no té planys.
Cada boca du floretes,
tots els ulls un dolç mirar.

ESTIU

El coixí d'una fadrina
com un núvol creua el cel;
l'ala fosca d'oroneta
talla l'aire al seu plaer.

Tot el blau del mar tremola
tota vela és gailaret;
cada platja és teoria
de colors, fembres i veus.

Camp a fora tot poeta
té en els arbres un dossier.
Tota nit té el seu elogi,
tot mussol té el seu xisclet.

Les remors de tota cuca
van gemmant els erms esquerps;
la fumera grissa-clara
té volutes d'ornament.

Tota ovella fa pastura,
tota abella fa sa mel.
Cada jove se desvetlla
sommiant un cupidell.

TARDOR

Despentina el vent l'acàcia;
fulla a fulla baixa l'or
i al passaig s'arremolina
dins l'estrofa de sa mort.

S'aclearixen tots els ocres
l'hora és aspra i té fredors.
Minva el verd i en la grissalla
tots els pàmpols són de foc.

Tot bancal té sa collita,
tota casa, una sentor.
Cada test en les finestres
llu una tilja i unes flors.

L'estelada és fredolica
i és més clara al tremolor.
Passa el vent, ales obertes,
i és tot pàllid dins son vol.

L'olivera no es desfulla
ni es despulla el pi ni el boix
i la jove enamorada
fa un caliu del seu amor.

HIVERN

Cau la pluja i cada gota
xipolleja en els bassals.
La muntanya, fredolenta,
tota blanca s'ha posat.

La puput del bosc escapa:
color ~~al~~ ~~mes~~ ~~pel~~ ~~els~~ bancals.
La morada llum del dia
fa més negre el fanguissar.

L'albereda és esquelética;
l'aigua-neu atura el pas.
~~Passa~~ l'aire per les portes
refrescant tot abrigall.

Creix el foc ^{sots} ~~baix~~ la campana
tova i fosca de la llar
i les flames són les ales
de quimeres tremolant.

Ha florit ja l'argilaga,
la garriga llu l'afany
i l'Amor si Amor no arriba
s'esbadella en plor amarg.

CARLES SALVADOR

GLOSSARI

De la finestra estant

Ens plau de tornar a obrir la nostra finestra tan cara i tan amable. Qui hem vist passar primer de tots ha estat una parella de joves castellanencs. L' u de Burriana, Artur Perucho, l'altre de la capitalitat, Bernat Ariola, acompanyats del llibre d' aquest darrer poeta nostre.

Artur Perucho qui acaba d' ingressar en la redacció de «La Publicitat» per a donar compte de la vida, de les lletres, de València s' ha llançat al carrer ben acompanyat del seu veí de naixensa l' Artola Tomás.

Jo de la finestra estant he escoltat el seu parlament. Diu:

«Aquest poeta castellonenc mereix ja —per obra del seu recent llibre d' «Elegies»— un lloc d' honor dins la nostra lírica contemporània. El gran nucli de lectors de les nostres publicacions, no té dret a ignorar la seua existència ni els seus poemes, car aquest llibre—tan modern, tan actual—té un bell sentit tradicional i un delitós regust clàssic.»

I encara diu altres coses mes, totes en lloança de l' autor.

Dona glòria, satisfacció que tals raóns siguen dites per un jove castellonenc. Els que per un motiu o altre s' aparten de la terra que els feu nàixer pocs són els que la recorden totalment. Pocs són els que se dediquen al cultiu de les nostres lletres vernàcules. Perucho no és d' aixos. Naixcut a Burriana, professional del periodisme i amador del seu país, ací el tenim parlant com cal de un fill d' estes terres comarcanes.

Jo, desde aquesta finestra meua, els faig les meues cordials salutacions per tal com els dos porten bona companyia.

CARLES SALVADOR

NOTICIARI

Recomanem el volum «Parlaments a les Cortes Catalanes», edició d' «Els nostres clàssics», (Editorial «Barcino», Portaferrissa, 17, Barcelona) que conté peses oratòries escollides pronunciades entre els anys 1356 i 1519).

Aixís mateix recomanem «La disputa de l' Ase» de frare Anselm Turmeda, llibre famós dels principis del segle XV, edició d' «Els nostres clàssics».

C. S.

GLOSSARI

D' on és fill Ribalta?

El pintor Francesc Ribalta qui dona el nom a un passeig de Castelló, qui té un monument esculpit per Adsuara, té, com qualsevol altre gran home, en litigi el lloc de naixença.

Aquella fé de baptisme de l' església major de Castelló de la Plana que ja copiarem en un altra glosa está posada en dubtes per prou senyors estudiosos.

Uns el fan castellá, altres catalá, altres fill d' Andilla en la provincia de Valéncia. Clar és que hi ha qui creu que Ribalta fon castellanenc.

Tots els raonaments en pro i en contra, els materials básics de la sostenuda polémica—encara no está tançada—els publica en interessants págines un altre castellanenc, Francesc Almela y Vives, en la superior «Revista de Catalunya» corresponent al mes de Juny i repartida de poc al subscriptors.

Aquest jove escriptor qui té molt excelents disposicions ha acumulat en el seu estudi tots els materials que li ha estat possible replegar amb l' intenció de donar a conèixer l' estat actual de la polémica, no per definir. Quede acó per a altres investigadors.

Son molts els que creuen que Ribalta es fill de Castelló de la Plana i els castellanencs celebraren el 13 de gener passat el tercer centenar de la mort del pintor que ens va plaure nomenar, encara, filósóf.

Que la polémica fins ara ha estat sempre col·locada en un bon plá eus ho diu l' Almela i Vives amb aquestes paraules abans de firmar el seu article:

«Sortosament, tots aquells qui han intervingut han palesat prou objectivitat per a no reduir la qüestió a un antagonisme entre Catalunya i Valéncia. Fra Manuel Martín i Picó, ple d'optimisme defa que ni a Catalunya ni a Valéncia els cal l' honor d' haver generat un Francesc Ribalta, per bé que aquest siga il·lustríssim, car a l' una i a l' altra els sobren fills il·lustres que les facen célebres i famoses en totes les edats i nacions. A més, ni Catalunya pot envejar a Valéncia la glória de Francesc Ribalta, ni Valéncia hauria d' envejar-la a Catalunya, si alguna vegada fos demostrat inapel·lablement que l' eminent pintor era nat a qualsevol indret de Catalunya. Per a impedir-ho hi ha—o caldría que hi hagués—raóns que tothom coneix.»

CARLES SALVADOR

GLOSSARI

L'intercanvi intel·lectual

Es de notar que mentres les publicacions periòdiques de València, Castelló i Alacant no fan cas dels escriptors valencians les revistes, els diaris de Mallorca, Catalunya i de l'Occitània (Migdia francès) publiquen de tant en tant composicions y articles de fillé d'aquestes térras. Hi ha un intercanvi intel·lectual allà quan ací hi ha potser un menyspreu o un silenci raonat.

Nosaltres no voldriem traure cap conseqüència d'aquest fet. Ens plau, però, repetir el tópic de que cada térra coneix més tart els seus valors que no les altres térras.

Hi ha qui fa els elogis de les fruites exòtiques, de la banana per exemple, i les menja i saboreja sovint; i deixa i oblida el raïm, la taronja, el meló... més perquè és del seu país que no perquè li desplaça al paladar.

L'standard estranger agrada més que els productes industrials de casa. Potser ho fan millor, o més vistós o més pràctic i econòmic i potser és una «pose» masa generalitzada.

En qüestions literaries pasa igual però amb agravants. Qualsevol poble està orgullós de tindre un bon novel·lista, un bon poeta, un bon dramaturg. Qualsevol pare o fill de familia està satisfet de tindre un amic bon escriptor i sembla omplir una vanitat el parlar-li i l'escriure-li.

Peró si el tal escriptor publica un llibre, l'amic espera que li 'l regalen. I encara se creu obligat a donar-li consells per a girar-lo a escriure en una altra llengua. Si l'amic del escriptor troba en un diari una composició o un estudi firmat per l'escriptor conegut procura protestar al Director; no obstant felicitará l'autor del treball sense haver-lo llegit.

Així, naturalment, no poden conseguirse homens de lletres.

Per contra, la falta d'ambient que per ací se tróba está compensada en altres comarques des de on sol·liciten treballs i animen vivament l'escriptor valencià i s'aconsegueix un intercanvi intel·lectual interessant.

Després no mancará el senyor que cridarà destempladament que la joventut literaria viu desplaçada.

Quan tal cosa vinga se li podrà respondre justament:

—Calle, calle! Qué va fer vosté per a que nosaltres escriguerem i publiquem en la nostra premsa?

CARLES SALVADOR

GLOSSARI

Setembre escolar

Han tornat al niu, com ocells perduts en la primera volada, els infants. Porten el bon llibre sota l'ala i un somriure de salut—harmonia de l'eufòria—matineja als llavis com una tèbia alba.

Dins de l'escola obtenen—miracle de la cultura civilitzadora—la força per anar destruint l'ignorància i destriant el bé del mal.

La cabalística de la lletra impresa es un joc divertit. L'infant, així com poc a poc adivina que les lletres tenen una ànima i que el misteri de les cifres conté una glòria que mai no mor en gràcia a manipulacions que ell promou se llança en fletxa a expedicions sàvies. I ara es el llibre de consells, ara el de viatjes, ara el de les ciències qui reb l'espirit de l'escolar i el pren i el conquista per a sempre més.

L'escriptura és un altre plaer. Des de que l'infant observa el seu nom escrit en la fulla, per ell mateix, com si fora una fotografia de la seua personalitat fins la llarga redacció de les propies idees, de les contalles que ha escoltat en casa o al carrer, i de les seues aspiracions de poc aparegudes, tota una festa espiritual ha anat creixent-li.

L'horròr a la lletra impresa, l'odi al llibre mai no serà possible en la generació que en l'actual setembre ha entrat de nou a l'escola perquè si avui alguna sang costa l'adependre és la sang del mestre la que se perd. Té l'infant un niu on acudir i a ell va portant en la boca un somris com una fresca rosa.

¡Setembre escolar!

¡Que ningún infant no puga pensar mai que no ha obtingut l'amor del mestre que a ell li feia falta!

¡Setembre escolar!

Porta eres, setembre, dels camins de la saviduria.

I el mestre el guardià.

CARLES SALVADOR

NOTICIARI

Artur Perucho a «La Publicitat» del 21, publica un llarg article sobre l'homenatge fet a Constantí Llombart. Amb aquest motiu estudia la personalitat del fundador del «Rat Penat» de València.

C. S.